

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29-30 січня 2023 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29-30 січня 2023 року

**Львів
2023**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 29-30 січня 2023 року. – Львів: Львівський науковий форум, 2023. – 46 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються проблеми та перспективи сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

Львівський науковий форум, 2023

ЗМІСТ

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ.....	5
<i>Терещенко О.М., Ковальчук О.О.</i> ПРОБЛЕМИ ЕКОЦИДУ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСИЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	
	5
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ	10
<i>Шустікова А.С.</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	
	10
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ.....	13
<i>Бабенко К.С.</i> ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ КОМПАНІЙ.	
	13
<i>Бабенко К.С.</i> КОНТРОЛЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.	
	14
<i>Глухова В.І., Яценко Н.М.</i> ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ	
	15
<i>Дмитренко А.І., Танцюра М.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	
	17
<i>Зайцева І.Ю., Зайцев Д.С.</i> ФЕНОМЕН ЛІДЕРСТВА У ПСИХОЛОГІЇ БІЗНЕСУ.....	
	19
<i>Сас Л., Гвоздик Р., Михайлюк М.</i> БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ У ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	
	21
<i>Сас Л., Каліцун Ю.</i> ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
	23
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ.....	25
<i>Стрілець Л.А., Роменська Н.Ю., Третяк С.О., Щербина Н.С.</i> ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗМІНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.....	
	25

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	31
<i>Дудник В.В.</i> ПОГЛЯД НА ПСИХОЛОГІЮ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	31
СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	33
<i>Зубарєв О.С.</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	33
ТЕХНІЧНІ НАУКИ.....	35
<i>Amelina L.V.</i> SIMULATION OF ENVIRONMENTAL POLLUTION IN THE CASE OF AN ACCIDENT ON THE «TOGLIATTI – ODESA» AMONIA PIPELINE BRIDGE	35
<i>Язвінська Д.І.</i> НАЙБІЛЬШ ПОПУЛЯРНІ НАПРЯМКИ ІТ ПРОФЕСІЙ В УКРАЇНІ	38
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ.....	40
<i>Данілішин І.В., Данілішин О.В.</i> ELEMENTS OF ST MATHEMATICS AND ST PROGRAMMING.....	40
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	44
<i>Дяковський О.С.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ	44

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

Терещенко О.М.,

старший викладач

кафедри технічного та метрологічного забезпечення,

Ковальчук О.О.,

старший викладач

кафедри технічного та метрологічного забезпечення.

Військовий інститут

телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

ПРОБЛЕМИ ЕКОЦИДУ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Сучасна соціально-екологічна криза розглядається у світі, як сукупність суспільних процесів, виражених у деструктивній поведінці людей, як відповідь на перевищення критичного рівня прийнятної екологічної загрози, як дестабілізація соціальних систем, руйнація усталених суспільних інституцій, а у випадку перенесення соціальної активності у сферу розгорнутого воєнного протистояння, як реальна загроза нинішнім системам національної та міжнародної безпеки.

Вирішення питань забезпечення воєнної безпеки, нівелювання воєнних загроз та ефективної протидії в умовах реальної воєнної агресії в сучасному світі носить багатоаспектний (популярніше – "гібридний") характер. Так, різноплановість розгорнутої Росією повномасштабної збройної агресії проти України на фоні відвертого й зухвалого нехтування агресором норм міжнародного права, вимог безпекових угод, декларацій, конвенцій, резолюцій тощо створює потребу змістовного переосмислення таких понять як "війна", "воєнна загроза", "воєнна агресія", "воєнний конфлікт", "воєнний злочин", "закони війни", "звичаї війни" та їхніх правових наслідків. Варто зауважити, що збройна агресія є лише одним з елементів гібридної війни Росії проти України. Сюди також віднесено потужний інформаційний вплив, торговельно-економічний тиск, енергетичну блокаду, терор і залякування громадян України, кібератаки, використання у своїх інтересах лояльно налаштованих держав-сателітів. У контексті питань, що розглядаються, варто зробити акцент саме на *екологічному* аспекті проблеми, бо результатом військової діяльності є не тільки величезні витрати на оборону й безпеку, застосування збройних сил у реальних воєнних конфліктах, загроза широкого застосування важкої зброї (в т.ч. масового знищення), але також свідомий негативний вплив на довкілля, яке використовується фактично як безпосередній театр воєнних дій, та у якому розміщені не тільки воюючі сторони, а й мирне населення і різноманітні об'єкти, що функціонують для забезпечення його потреб (цивільна інфраструктура).

У цьому сенсі, аналіз понятійно-категоріального апарату екоциду та екологічної

війни, спроба їхнього "осучаснення" на тлі трагічних подій, що відбуваються в Україні, заслуговує уваги не тільки, як наукова проблема, а і як реальна небезпека в умовах тривалої гібридної війни та відкритої воєнної агресії щодо нашої держави.

Отже, **науковим завданням** є обґрунтування проблем екоциду та екологічної війни в умовах повномасштабної збройної агресії Росії проти України.

Аналіз останніх публікацій. У сучасних наукових працях і матеріалах ЗМІ доволі часто трапляються поняття, пов'язані з навмисним знищенням довкілля в результаті воєнних дій ("екоцид", "воєнний екоцид", "біоцид", "террацид", "екологічна війна"), коли має місце не тільки знищення живої сили противника, а й навмисне завдання помітної шкоди довкіллю. Із зазначеного саме "екоцид" та "екологічна війна", напевно, найбільш повно відбивають сутність деструктивного процесу та потребують ретельного наукового осмислення особливостей їхнього розвитку, поширення, наслідків та правового визнання [1].

За визначенням екоцидом вважається масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Термін був запропонований в 1970 р. американським професором і спеціалістом із біоетики Артуром Галстоном, як реакція на війну у В'єтнамі, за аналогією з геноцидом і етноцидом. Згідно з Кримінальним кодексом України це тяжкий злочин, за який передбачено покарання у вигляді тривалого позбавлення волі. У міжнародному кримінальному праві цей термін і досі офіційно не застосовується. Виявляється, навіть дуже жорсткої злочини проти довкілля, на практиці досить складно кваліфікувати саме, як екоцид. Необхідно довести не тільки безпосередню причетність до цього, а й фатальність наслідків скоєного для природи та людства (спричинення саме екологічної катастрофи, що на глобальному чи локальному рівні підриває саму можливість існування людства). З огляду на це, у міжнародній судовій практиці цей злочин має назву "порушення заборони навмисного спричинення шкоди природному середовищу із великими, довгостроковими та серйозними наслідками". Право карати за нього надано Міжнародному кримінальному суду (МКС) [2].

Особливо тяжкою формою екоциду є *військовий (воєнний) екоцид* – порушення екосистем, навмисне руйнування середовища мешкання противника і населення в ході будь-яких військових дій [3].

У новітній історії чимало випадків саме воєнного екоциду із жахливими соціальними, економічними та екологічними наслідками – під час Першої і Другої світових війн, під час війн у В'єтнамі та Перській затоці. Але притягнення до відповідальності саме за екоцид тут виняток, ніж правило.

Так, під час війни в Перській затоці в 1991 році військові Іраку підірвали нафтові свердловини Кувейту. Наслідком цього були безпрецедентні в історії пожежі, які гасили 8 місяців. Кожен день в атмосферу надходили десятки тонн забруднювачів, а в радіусі до тисячі кілометрів випадали чорні дощі. Вони призвели до зниження продуктивності сільськогосподарських угідь та масової захворюваності людей. На додачу, під кінець окупації Кувейту іракські війська почали скидали нафту до Перської затоки. У результаті утворилася нафтова пляма площею 10 тисяч квадратних кілометрів, що спричинило масову загибель морської фауни. За наслідками цієї війни агресора (Ірак) було покарано в т.ч. і за шкоду, завдану довкіллю. Розглядом претензій на компенсацію за втрати і збитки, завдані Кувейту

внаслідок іракського вторгнення і окупації, займалася Компенсаційна комісія ООН. Ці претензії були задоволені частково, виплата компенсації розтягнулася на десятки років, але загалом склала понад 50 млрд доларів. Останній платіж було зроблено на початку 2022 року [2].

У нинішньому столітті Україна має реальні шанси бути визнаною державою, яка постраждала саме від воєнного екоциду. З 2014 року і, особливо, з початком повномасштабного вторгнення Росії територіальні й міжрегіональні органи Державної екологічної інспекції України, а також численні громадські природоохоронні, зоозахисні і правозахисні організації, здійснюють збір інформації про шкоду, заподіяну агресором довкіллю України. Інформацію про екологічні загрози збирають на національній онлайн-платформі "ЕкоСистема", де створений офіційний ресурс "ЕкоЗагроза", і на платформі "SaveEcoBot". До збору доказової бази залучено багато людей. Це тривала і важка робота, бо необхідно юридично довести, що екологічні злочини свідомо чиняться агресором проти України у формі саме воєнного екоциду. До того ж уся зафіксована інформація дає змогу розрахувати грошовий показник шкоди, що завдана нашій державі війною і окупацією. Способи ведення агресором воєнних дій кваліфікуються українськими та іноземними правознавцями, як сковійна, спрямована проти мирного населення. За існуючих обставин величезні території зазнають не тільки масштабних екологічних змін, а також змін економічних, інфраструктурних, гуманітарних та соціальних [4].

Так, за інформацією Оперативного штабу з фіксації екозлочинів Росії, наприкінці 2022 року в Україні:

- забруднено небезпечними речовинами й матеріалами (в т.ч. вибухонебезпечними предметами) понад 180 тисяч квадратних кілометрів ґрунтів;

- постраждало понад 3 мільйони гектарів лісів (з них знищено внаслідок ракетно-артилерійських обстрілів понад 20 тисяч гектарів);

- забруднено повітря внаслідок горіння понад 600 тисяч тонн нафти й нафтопродуктів;

- засмічено залишками знищеної техніки й боєприпасів понад 2 мільйона квадратних метрів території;

- загинуло понад 6 мільйонів свійських та сотні тисяч диких тварин;

- вражено понад 40 % природоохоронних територій (загальною площею понад 12 тисяч квадратних кілометрів. Наприклад, 80 % території національного природного парку "Святі гори" на Донеччині знищено, а найбільший у Європі степовий біосферний заповідник "Асканія-Нова" ім. Фальц-Фейна на Херсонщині перебуває в стані гуманітарної кризи);

- тимчасово окуповано 8 заповідників та 12 національних природних парків;

- забруднено нафтовими викидами майже 1000 квадратних кілометрів акваторії Чорного моря (як наслідок через забруднення води – тисячі загиблих чорноморських дельфінів на всій акваторії);

- знищено понад 7 мільйонів квадратних метрів площі об'єктів забудови (в т.ч. критичної інфраструктури) [5].

Особливе питання – ядерна безпека України та світу. Чорнобильській АЕС завдано збитків щонайменше на 2,5 млрд гривень. Неодноразово обстрілам піддавалася дослідна ядерна установка "Джерело нейтронів" Харківського фізико-технічного інституту. Високим залишається рівень ядерної загрози на тимчасово окупованій Запорізькій АЕС.

Варто зазначити, що цей перелік далеко не повний. Сумарні збитки на сьогодні, за інформацією Рахункової палати України, складають понад 1,7 трлн грн.

У листопаді минулого року під час саміту G20, що проходив в Індонезії, війну, розв'язану Росією проти України, було названо екоцидом і наголошено на тому, що це виклик не тільки для нашої держави, а і для всього світу. Саме за активного міжнародного підтримання має бути створена платформа щодо оцінювання збитків докільню від війни, надана допомога Україні з розмінуванням і відновленням територій, передане потрібне обладнання та залучені фахівці [6].

Ведення екологічної війни розглядається сьогодні, як спосіб цілеспрямованого порушення природного середовища (екологічної рівноваги) у результаті ведення воєнних дій та нанесення шкоди противнику через навмисний вплив на середовище його перебування (забруднення чи зараження повітря, води, ґрунту, знищення флори та фауни). Потужність і масштабність, руйнівна сила і шкідливість конкретних способів впливу можуть бути різними, але мають бути піддані ретельному, багатосторонньому фаховому оцінюванню. Це дуже важливо з огляду на майбутні наслідки для того, хто веде війну в такий спосіб, оскільки, якщо реальні і віддалені екологічні наслідки носять саме катастрофічний характер, то подальшу мову варто вести вже в площині відповідальності саме за скоєний екоцид. У будь-якому випадку, за наслідками маємо екологічну кризу, яка проявляється в напружених взаєминах людини з природою через невідповідність її потреб ресурсно-екологічним можливостям біосфери. Бо знищення лісо-, водо- та агроекологічних систем призводить до порушення природних умов життєдіяльності людини, а ускладнення або ліквідація господарства істотно погіршує якість її життя. Подальше повільне відтворення територій затягується на багато років [7].

Роботи з вивчення екологічних наслідків сучасних війн заслуговують серйозної уваги [8]. У результаті настання означених наслідків маємо не тільки різнобічне послаблення противника або його винищення, а й тотальну екологічну деградацію охопленого конфліктом довкілля.

Метою роботи є аналіз проблем екоциду та екологічної війни, як варіантів воєнного протиборства в умовах повномасштабної збройної агресії Росії проти України.

Висновки. Історія XX ст. сповнена жакливими наслідками воєн – двох світових, що обернулися загибеллю десятків мільйонів людей та багатьма мільйонами гектарів порушених екосистем на всій планеті. На додачу, у другій половині XX ст. у всьому світі в локальних війнах загинуло приблизно 20 млн людей! У XXI століття частина людства увійшла на тих же, або й ще більш амбітних імперіалістичних і мілітаристичних засадах. І все частіше останнім (гірше, коли першим і єдиним) аргументом у розв'язанні суперечок стає зброя.

Сучасні війни можна сміливо порівнювати з екологічною катастрофою, бо їхній перебіг супроводжується вилученням із користування на тривалий час і різноманітним забрудненням великих площ земельних і водних ресурсів, лісових масивів, а також знищенням флори і фауни. Подолання цього впливу завдяки процесам природного відновлення і саморегуляції екосистем займає дуже багато часу та потребує значних ресурсів на відновлення з боку людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Качинський А. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення: Монографія. / А. Качинський. – К.: НІСД, 2001. – 312 с.
2. MEDIASAPIENS [Електронний ресурс]: [Інтернет-видання]. – Електронні дані. – [проект ГО "Детектор медіа", 2019-2023]. Режим доступу: <https://ms.detector.media> (дата звернення 25.01.2023). – М. Спалек. Війна й екологія: що спільного в Україні з Кувейтом.
3. Військовий екоцид (екологічна зброя) // Словник-довідник з екології: навч.-метод. посіб. / уклад. О. Г. Лановенко, О. О. Остапішина. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2013. – С. 38.
4. Державна екологічна інспекція України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – [Державна екологічна інспекція України, 2023]. Режим доступу: <https://www.dei.gov.ua> (дата звернення 26.01.2023). – Держекоінспекція: 8 місяців війни завдали довіклно Україні масштабної шкоди.
5. Unian.ua [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Київ: Інформаційне агенство "Уніан", 1998-2023]. Режим доступу: www.unian.ua (дата звернення 25.01.2023). – О. Тодорчук. Екоцид в Україні: Росія знищує майбутнє Європи й має бути покарана.
6. Корреспондент.net [Електронний ресурс]: [Інтернет-видання]. – Електронні дані. – [ТОВ "Корреспондент", 2000-2023]. Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net> (дата звернення 25.01.2023). – В. Шипуля. Зникає чорнозем: Росія влаштувала в Україні екоцид.
7. О.Г. Корнієнко. Екологічна війна // Енциклопедія сучасної України: енциклопедія [електронна версія] / ред.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. Т. 9. URL: <http://esu.com.ua/article-18671> (дата перегляду: 26.01.2023).
8. Лисенко О., Чумаченко С., Ситник Ю. Напрямки вдосконалення природоохоронної діяльності в Збройних Силах України: Науково-методичний посібник. / За редакцією О. Лисенка, С. Чумаченка, Ю. Ситника. – К.: ННДЦ ОТ і ВБ України, 2006. – 424 с.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 342.92(477)

А.С. Шустікова,
магістрантка,

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У сучасні системи державного управління адміністративні послуги є одним із найважливіших елементів, так як відповідно до Європейських стандартів та вимог адміністративні послуги повинні надаватися на дуже високому рівні.

Говорячи про надання адміністративних послуг потрібно почати з визначення, на законодавчому рівні в Україні поняття адміністративні послуги визначається Законом України «Про адміністративні послуги». Незважаючи на законодавчо закріплене визначення поряд використовуються такі терміни як «державні послуги», «публічні послуги», «муніципальні послуги», тому на нашу думку потрібно систематизувати усі визначення і прийти до єдиного поняття та закріпити на законодавчому рівні. Відповідно, необхідно або розширити саме визначення «адміністративних послуг», щоб воно за своєю сутністю включало всі інші або перейти до використання поняття «публічні послуги», що на нашу думку буде більш доцільно і не буде відрізнятися від термінів, що використовується у Європейському Союзі.

При аналізі законодавство України щодо адміністративних послуг нами виявлено широкий спектр організаційно-правових засобів для забезпечення належного надання адміністративних послуг, зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Ми живемо в епоху трансформації суспільних відносин, коли роль інформаційно-телекомунікаційних технологій постійно збільшується та без цих технологій ми не можемо повноцінно існувати, їх роль також зростає і у процесі взаємодії держави та суспільства, що в свою чергу тягне потребу законодавчого регулювання цих відносин і особливо стосовно надання адміністративних послуг [1, с. 174]. Законодавством частина із наведеного передбачається, хоча, нажаль, в більшості випадків це залишається лише в теорії і не діє на практиці. Як свідчать практика постійно виникають проблеми з поєднанням електронної черги та звичайної, так як не всі громадяни бажають попередньо записуватися на прийми по телефону чи через інтернет, а по звичці приходять під кабінет і хочуть, щоб їх прийняли, бо вони ж прийшли, також не варто забувати про бюрократичну складову, коли в кабінет можна потрапити не зважаючи на чергу через знайомих чи домовившись потрібною людиною. Також залишається проблема стосовно швидкості надсилання відповіді на запити, що надходять через електронну пошту чи інші сервіси. Тому виникає гостра потреба у

стандартизації адміністративних послуг, що буде основою для контролю та нагляду у сфері адміністративних послуг.

Стандарт адміністративного обслуговування – це обов'язкове правило для одержувача, яке містить набір характеристик адміністративних послуг, що визначають його здатність задовольняти зафіксовані або очікувані потреби громадян (організацій) у процесі обслуговування та результатах [2, с. 3].

Основними недоліками правового регулювання контролю якості адміністративних послуг у вітчизняній системі є відсутність стандартів якості адміністративних послуг та невизначеність кола суб'єктів контролю у цій галузі [3, с. 124]. Стандарт адміністративних послуг це основа для державного контролю та нагляду у сфері надання адміністративних послуг, нажалі в Україні такого стандарту не існує, взагалі не існує єдиного підходу до того як перевірити якість надання послуг і забезпечити їх рівномірне надання у всіх регіонах, містах та ОТГ. Якщо говорити про ЦНАП, то на сьогодні можна хоча б частково контролювати в них якість надавання адміністративних послуг, а стосовно інших органів влади, які також надають послуги громадянам, то це важко зробити, бо немає механізму за допомогою якого б можна було проводити контроль.

Все більше послуг можна отримати в електронному форматі, а це тягне за собою різні проблеми, що потребують регулювання на законодавчому рівні, так як технології та можливості розвиваються швидше ніж приймають нормативно-правові акти.

Щодо надання електронних послуг, то існує ряд проблем, що потребують вирішення та регулювання:

1. Проблема доступності до електронних послуг. Не всі громадяни можуть з легкістю користуватися можливостями інформаційно-телекомунікаційних технологій. У деяких громадян немає достатньої швидкісної мережі Інтернет, в інших комп'ютерів чи телефонів, що могли б підтримувати цю функцію. З урахуванням воєнного стану та постійних атак ворога та небезпекою яка несе в собі поїздка на далекі відстані, то необхідно зменшити відстань від споживача послуг до місця їх отримання (збільшити можливість використання Мобільних ЦНАП) або створити можливості доступу до електронних послуг, надавши певним соціальним групам населення техніку з допомогою якої можна це зробити та перевірити карту покриття різних операторів, щоб хоча б працював швидкісний мобільний інтернет.

2. Проблема забезпечення безпеки даних споживачів, що користуються різними електронними сервісами та програмами. З розвитком інформаційних технологій підвищується рівень небезпеки отримання шахраями особистих даних споживачів, а також збільшується ймовірність злому хакерами. З урахуванням, що сьогодні на території нашої держави ведуться бойові дії і ворог постійно намагається за допомогою різних методів розсилати дезінформацію та зламувати особисті кабінети, то варто більше уваги приділити даному питанню, щоб убезпечити громадян від подібного. Саме сьогодні активно використовуються електронні сервіси надання електронних послуг, так як громадянам це значно зручніше та швидше, наприклад використання різних чат-ботів у Telegram, в яких проводиться інформування про повітряну тривогу, чи можна надіслати свої скарги чи зауваження до голів військових адміністрацій на місцях і т.д., але постає проблема у тому, що створюються фейкові чати, які підписуються як справжні і коли

особи підписуються там вимагають коди підтвердження і різну інформацію, щоб у подальшому отримати доступ до гаджетів з яких здійснювався вхід. Тому необхідно на законодавчому рівні підвищити рівень захисту особистих даних громадян та більше уваги приділяти повідомленням про шахраїв та фейкові сторінки та чати.

Проблема швидкості та якості надання електронних послуг. Як і з адміністративними послугами так і з електронними залишається проблема стандартизації їх якості надання. Нажаль, на сьогодні немає чітких механізмів, що б контролювали як саме надаються електронні послуги в різних сервісах та установах. Громадяни зіткнулися з тим, що можуть зробити запит в ту чи іншу структуру, а відповіді не отримати чи отримати її, але через достатньо довгий час, тому вважаємо за потрібне на законодавчому рівні ввести чіткі часові рамки в які повинні надаватися відповіді на запити, оброблятися заяви та інші послуги. Краще не створювати такі можливі електронні послуги, якщо вони по факту не надаються, а відразу повідомити про те, що звертайтеся особисто і додати графік роботи, щоб споживачі не витрачали час та не дратувалися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Єсімов С. С. Правове регулювання застосування інформаційних технологій для формування довіри до органів державної влади / С. С. Єсімов // Наук. вісник Львів держ. ун-ту внутрішніх справ. Серія юридична. – 2015. – № 1. – С. 173–184;
2. Ольшанський О.В. Надання публічних послуг у громаді: стандарти та критерії [Електронний ресурс] / О.В. Ольшанський // – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_42/fail/17.pdf (12.12.2022). – Назва з екрана;
3. Соловійова О.М. Щодо проблемних питань якості адміністративних послуг / О.М. Соловійова // Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту: серія право. – 2014. – Вип. 24. – Т. 3. – С. 122–125;

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Бабенко К.С.,

студент 6 курсу факультету міжнародного маркетингу.

Науковий керівник: Білоткач І.А.,

кандидат економічних наук, доцент.

Університет ім. Альфреда Нобеля

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ КОМПАНІЙ.

В умовах диверсифікації та зростання економіки на ринку відбувається посилення конкуренції, а саме збільшення обсягів вироблюваних і реалізованих товарів та послуг, існуючої інформації, та кардинальна зміна сучасних технологій. Для підприємств і організацій на ринку - гостро постає питання про виживання. Така ситуація змушує всі компанії знаходити нові ефективні форми просування на ринок і позиціонування своїх товарів або послуг. Тому актуальні інтернет технології відкривають перед споживачами й організаціями нові можливості та перспективи, підвищують їхню мобільність і комп'ютеризацію. Саме ці чинники найбільш значущі для розвитку інтернет-маркетингу.

Тому у компаніях постає питання створювання відділу інтернет – маркетингу, де команди маркетологів використовують сучасні моделі маркетингу: від пошуку інформації про ринки збуту до реалізації товару з максимальною ефективністю.

1. Контекстна та таргетована реклама.

Контекстна та таргетована реклама дає можливість детально підбирати аудиторію й обирати оголошення відповідно до інтересів цільової аудиторії. Рекламні оголошення в екосистемі Google відображаються у результатах пошуку (у вигляді оголошень з позначкою «Реклама»), а за деякими запитами — у вигляді плитки товарів Google Shopping на сайтах Google (наприклад, Youtube) і на сайтах-партнерах Google. Контекстна реклама — це оголошення в результатах пошуку. Саме ця реклама відмінно працює для продажу, оскільки дає клієнтові пряму відповідь на його питання — наприклад, «придбати ноутбук». Імовірність покупки збільшується, якщо пошуковий запит сформульовано точніше, тому повернення рекламних інвестицій за такими запитами зазвичай краще.

2. Google Analytics

Google Analytics – інструмент, який дає змогу дуже сильно покращити аналіз маркетингової роботи. Цей безкоштовний продукт дозволяє нам зрозуміти: Скільки трафіку ми отримуємо на сайт і звідки приходять користувачі.

Скільки грошей ми вкладаємо в рекламу, скільки грошей заробляємо і з яких джерел і каналів трафіку ми заробляємо ці гроші.

Що відбувається на сайті: куди люди клікають, які форми відправляють, на які сторінки заходять та чим цікавляться.

Google Analytics – must have практично для будь – якого бізнесу.

Як висновок – інтернет маркетинг це сучасний інструмент для будь якого маркетолога. Інструмент, який дозволяє не тільки проводити сегментування ринку, але й реалізацію на той самий ринок, особливо під час війни, коли дуже популярні саме інтернет-магазини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. <https://business.diia.gov.ua/handbook/marketing/instrumenti-internet-marketingu>
2. <https://para.school/blog/marketing/top-10-instrymentov-internet-marketinga>

Бабенко К.С.,

студент 6 курсу факультету міжнародного маркетингу.

Науковий керівник: Білоткач І.А.,

кандидат економічних наук, доцент.

Університет ім. Альфреда Нобеля

КОНТРОЛЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Маркетингова діяльність сьогодні перестала бути просто важливою частиною успішного бізнесу. Сучасне сприйняття маркетингової діяльності є набагато ширшим, маркетингова діяльність є основою будь-якого бізнесу і по суті пронизує усі сфери господарської діяльності, підпорядковуючи їх стратегічному напрямку, обраному підприємницьким суб'єктом. Усі аспекти діяльності бізнесової структури так чи інакше покладаються на маркетингову діяльність. Тому у наші часи дуже важливо не тільки організовувати маркетингову діяльність, але й вміти її контролювати. Чому це так важливо? Тому що будь-який маркетолог повинен вміти контролювати всі маркетингові процеси в компанії та на ринку: на оперативному, тактичному та стратегічному рівні. Вміти не тільки аналізувати і реалізовувати маркетингові моделі, але й мати змогу будувати їх на основі маркетингового контролю.

У контролі маркетингової діяльності можливо виділити три окремі типи: Оперативний контроль, стратегічний контроль, тактичний контроль.

1. Оперативний контроль - зводиться до контролю прибутковості, де здійснюється оцінка і корегуючі дії з метою забезпечення прибутковості різних товарів, територій, груп споживачів, каналів розподілу, діяльності на різних ринках.

2. Тактичний контроль - полягає в тому, що фахівці з маркетингу постійно стежать за маркетинговими зусиллями і досягнутими результатами, зіставляють фактичні показники з плановими і при необхідності вдаються до корегуючих дій.

3. Стратегічний контроль - це регулярна перевірка відповідальності цілей, стратегічних установок, програм підприємства та інших стратегічних рішень маркетинговим і ринковим можливостям, які є і прогнозуються. Складовою частиною стратегічного контролю є маркетинговий аудит, що представляє собою незалежне

всебічне дослідження підприємством маркетингового середовища, цілей, стратегій і діяльності з метою виявлення проблем і прихованого потенціалу, а також розробки плану дій щодо поліпшення маркетингу

Також маркетинговий контроль можемо поділити на 3 рівні.

- Первинний - здійснюється безпосередньо в центрі формування витрат маркетингу.
- Повсякденний - охоплює всі процеси і явища, пов'язані з маркетинговою діяльністю.
- Базовий - є основою для реалізації функцій контролю маркетингу на верхніх

рівнях управління.

Без типів та рівнів контролю маркетингових діяльності майже неможливо організувати маркетингові процеси. Будь який відділ підприємства повинен мати чітку модель контролювання ситуації відповідної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. https://pidru4niki.com/82267/marketing/operatsiyniy_strategichniy_marketing#
2. https://stud.com.ua/50567/menedzhment/strategichni_taktichni_operativni_plani

Глухова В.І.,

канд. екон. наук, доцент,

Яценко Н.М.,

канд. екон. наук, доцент.

Кременчуцький національний університет ім. М.Остроградського

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Механізм взаємовідносин користувачів коштів з системою казначейства є елементом платіжної системи виконання державного бюджету. Відносини, що виникають з приводу виконання державного бюджету, реалізуються через операції обміну інформацією і оформлюються у вигляді документів, файлів і т.д. за встановленими Національним банком формами та вимогами щодо їх заповнення. Такий обмін інформацією регламентується законодавчими і нормативними актами. При цьому на систему казначейства покладається завдання фінансового контролю за таким інформаційним потоком [1].

В системі Державного казначейства України (ДКУ) можна виділити такі етапи бюджетного контролю:

1 етап - робота щодо забезпечення обліку бюджетних асигнувань і контролю за їх дотриманням.

2 етап - робота стосовно обліку та консолідації інформації за зобов'язаннями розпорядників бюджетних коштів та отримувачів.

3 етап - здійснення бюджетних асигнувань та перевірка органами казначейства отриманих розподілів виділених асигнувань.

4 етап - попередній контроль перед здійсненням операцій з видатків розпорядниками та отримувачами коштів загального і спеціального фондів державного бюджету.

5 етап – поточний контроль під час здійснення фінансових операцій.

Надзвичайно важливими з точки зору фінансового контролю є саме четвертий і п'ятий етапи.

На четвертому етапі перевіряються накладні, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, акти виконаних робіт з договорами з метою визначення їх відповідності встановлених вимог. На цьому етапі вдається виявити причини відмов, до яких відносимо: відсутність затверджених та взятих на облік кошторисів; планів асигнувань; змін до них; відсутність у бухгалтерському обліку виконання бюджетів взятих розпорядниками зобов'язань; відсутність такої або недостатності невикористаних відкритих асигнувань; неподання необхідних підтверджуючих документів для оплати рахунків і щодо проведення закупівель; неправильне оформлення документів на оплату видатків; недотримання або порушення законодавчо встановлених норм щодо порядку використання коштів загального та спеціального фондів, терміну подання звітності використання коштів одержувачами та ін.

Ефективний контроль та підвищення рівня оперативного управління фінансовими ресурсами спрямований на зменшення необґрунтованої кількості відмов у реєстрації фінансових зобов'язань та у прийнятті платіжних доручень.

Підставою для здійснення видатків бюджетних коштів (на п'ятому етапі) є платіжні доручення розпорядників-власників рахунків, та документи, які підтверджують цільове спрямування коштів (рахунки, рахунки-фактури, накладні, товарно-транспортні накладні, трудові угоди, договори на виконання робіт, акти виконаних робіт, звіти про результати закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти тощо). На жаль, в даний час на етапі поточного контролю виявляється теж чимало порушень, які призводять до неефективного використання фінансових ресурсів бюджетних установ та інших отримувачів бюджетних коштів.

На сьогодні контроль, що проводиться в ДКУ, потребує вдосконалення з метою зменшення та недопущення кількості порушень при виконанні бюджету. Подальшого вдосконалення потребує також система взаємодії та обміну інформацією між органами Державного казначейства та іншими органами фінансового контролю. Однією з проблем взаємодії між ДКУ та іншими органами фінансового контролю є неконкретний розподіл функцій та повноважень між органами ДКУ та Міністерства фінансів України щодо розпорядження коштами державного бюджету [2], що може бути врегульовано в законі про фінансовий контроль.

Створення ефективної системи внутрішнього аудиту та контролю в системі казначейства має здійснюватися в контексті розвитку державного внутрішнього фінансового контролю з урахуванням сучасних умов розвитку України та норм і правил Євросоюзу. Діюча практика організації системи державного внутрішнього фінансового контролю потребує розроблення та реалізації сучасних інформаційно-програмних проєктів, посилення наукового потенціалу. Саме такі підходи до організації

фінансового контролю сприятимуть раціональному використанню державних фінансів і зміцненню фінансової дисципліни, мінімізації фінансових порушень .

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кублікова Т. Б. Система казначейства: управління фінансовими ресурсами: монографія / Т.Б.Кублікова, Е. І. Курганська. Одеса: ОНЕУ, 2015. 323 с.
2. Баранюк У. П. Проблеми касового виконання державного бюджету України за доходами / Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 28-31.

Дмитренко А.І.,

к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва,

Танцюра М.В.,

магістрантка кафедри бізнес-економіки та підприємництва.

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Значний негативний вплив функціонування окремого підприємства на довкілля не лише призводить до понесення компанією прямих фінансових втрат, ускладнення збуту продукції, а й зумовлює для неї значні репутаційні збитки як на локальному, так і на національному та глобальному рівнях. Для України нагальність інтенсифікації екологізації бізнесу особливо актуалізувалася після початку агресії сусідньої держави, яка призвела до геноциду українського населення, катастрофічної руйнації економічного потенціалу країни та завдала величезної шкоди екології.

На перший погляд, найважливішим абсолютним кількісним показником, що характеризує масштабність шкоди, яка завдається підприємством довкіллю, виступає величина екологічного податку, яка сплачується підприємством. Екологічний податок - загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року [1, ст. 14.1.57]. Слід зазначити, що екологічний податок сплачують не усі підприємства, а лише ті, що здійснюють шкідливі викиди в атмосферне повітря, водні об'єкти, розміщення відходів, а також утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів.

Серед останніх досліджень вітчизняних науковців, присвячених проблемі оцінювання екологічності функціонування підприємства, варто виділити результати Касич А., Паламарчук В., а також Малюк О.С. Так перша група науковців пропонує

оцінювати рівень функціонування системи екологічного менеджменту за такими п'ятьма групами показників, як: 1) показники оцінки екологічної стійкості; 2) показники діагностики екологічної відповідальності; 3) індикатори рівня еко-менеджменту підприємства; 4) показники характеристики добровільних екозберігаючих дій та зобов'язань; 5) показники виконання екологічних аспектів діяльності, що представлено у звітах підприємств зі стійкого розвитку [2, с. 30]. Малюк О.С. для визначення екологічного потенціалу підприємства пропонує застосовувати як вартісні, так і кількісні показники, зокрема: 1) показники капітальних інвестицій; 2) показники поточних витрат; 3) показники екологічних платежів; 4) показники додаткових надходжень та витрат; 5) показники витрат, спричинених порушенням адміністративних та ринкових вимог; 6) показники екологодеструктивного впливу на реципієнтів; 7) показники функціонування виробничо-технічних та природоохоронних систем.

На нашу думку система індикаторів екологічності діяльності підприємства має бути розроблена у залежності від сфери його діяльності, специфіки технологічного процесу та напрямків реалізації продукції. Обов'язковими аспектами підбору таких показників мають бути:

1. Параметри сплачуваного екологічного податку.
2. Параметри природоохоронних споруд та об'єктів (фільтраційні установки, розсіювачі, накопичувачі).
3. Параметри енергоспоживання (загальні та питомі показники).
4. Параметри заходів з охорони здоров'я працівників підприємства.
5. Параметри продукції підприємства (виробництво, експлуатація та утилізація).
6. Параметри призначених та сплачених штрафних санкцій за забруднення довкілля та відшкодування шкоди постраждалим тощо.

Підібрана таким чином система індикаторів має стати основою ефективного еко-менеджменту на цільовому підприємстві. Обраний набір показників екологічності діяльності дозволить вітчизняним підприємствам удосконалити власну бізнес-модель, створивши компанії позитивний імідж серед широкого кола її стейкхолдерів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
2. Касич А., Паламарчук В. Методика оцінювання рівня екологічної відповідальності промислових підприємств. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2022. №1(6). С. 26-37. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/19880/1/JSED_2022_N1%286%29_P026-037.pdf
3. Малюк О.С. Формування системи показників оцінки екологічного потенціалу виробничого підприємства. Економіка і суспільство. 2017. Випуск № 9. С. 853-858. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/148.pdf

І.Ю. Зайцева,
докт. екон. наук,
Приватний вищий навчальний заклад
«Інститут психології і підприємництва» (м. Київ),
Д.С. Зайцев,
студент
Державний біотехнологічний університет (м.Харків)

ФЕНОМЕН ЛІДЕРСТВА У ПСИХОЛОГІЇ БІЗНЕСУ

У сучасних умовах важливим фактором підвищення ефективності комерційної діяльності стає розвиток людського потенціалу, наповнення її професійно підготовленими кадрами, здатними своєчасно позбавитись успадкованих непродуктивних стереотипів професійної діяльності та кваліфіковано відповідати на соціально орієнтовані вимоги, які ставлять до фахівців із комерційної діяльності стосовно їхнього професіоналізму; чітко та якісно виконувати функціональні обов'язки в ситуації постійних змін, неузгодженості нормативно-правового забезпечення; глибоко осмислювати свої недоліки і професійні надбання, оцінюючи ефективність їх використання в процесі управлінської діяльності, приділяючи при цьому особливу увагу безперервному професійному розвитку.

Поняття «менеджмент», «управління», «керівництво» та «лідерство» подібні, проте стосуються різних аспектів. Очевидно, що не кожного керівника можна назвати лідером, тоді як і не кожен лідер обіймає високу посаду у службовій ієрархії.

Як показує практика, керівник, який є лідером для підлеглих, має пошану і авторитет, здатний не тільки керувати адміністративними методами. Також він здатний конструктивно впливати на психологічну атмосферу у колективі, формувати бажані професійні та особистісні норми поведінки працівників. Тільки лідерської ролі керівнику вдається виступати агентом перетворень у створенні. Лідер здатний згуртувати довкола себе колектив, створивши високоефективну робочу команду.

Особисті позитивні якості лідера є взірцем для наслідування і предметом поваги з боку його оточення. Розвинення організаторських, управлінських якостей лідера – проблема його власного навчання і виховання. Лідер передає своєму оточенню знання, навички, моральні цінності.

Основною етичною вимогою, якої слід дотримуватись у службових взаєминах, є збереження гідності людини незалежно від того, яке місце вона посідає в ієрархічній структурі.

З теорії і практики психології бізнесу відомо, для того, щоб досягти успіху в груповій підприємницькій справі, особистість повинна вміти при цьому виконувати феноменальну роль лідера. У психології бізнесу підкреслюється, що феномен лідерства впливає з оптимально розвинутих індивідуально-психологічних особливостей особистості бізнесмена та його особистісних рис. Ці показники у процесі особової

(групової) взаємодії, професійно розвинута особистість підприємця тісно поєднується з феноменом лідера. Але, при цьому, до розвитку характеристики особистості підприємця лідера беруться наступні критерії: впевнене виконання підприємницько-лідерської ролі в діяльності; феноменальне проявлення ролі лідера не тільки всередині своєї організації, але і у всій підприємницькій справі; психологічно-професійна роль підприємця-лідера вища із відомих особистісних позицій у бізнесі; лідер в бізнесі – психологічне, феноменальне утворення з проривом інновацій і вирішенням поточних організаційно-підприємницьких завдань; діяльність підприємця-лідера проходить в умовах найбільшого ризику, але очікувана віддача максимально продуктивна; сучасний лідер має володіти комплексом наступних якостей: діловитість, харизматичність, самовпевненість, цілеспрямованість, запальність, переконливість, ризикованість, прагнення досягти успіху тощо.

Відповідно до аналізу аспектів психології бізнесу та підприємницької діяльності, які відтворюються лідерами в специфічних особливих об'єднаннях та екстремальних ситуаціях, на думку фахівців-бізнесменів, потрібен спеціально відпрацьований комплекс соціально-психологічних та пізнавально-дійових критеріїв. Отже, на підставі визначеного, інноваційно-системного підходу до комплексу таких критеріїв, віднесені наступні: здібність особистості підприємця як лідера задавати форму ділової атмосфери і направляти її у прибуткове русло підприємницької справи чи бізнесу; наявність вмінь і навичок комунікативної підприємницької взаємодії в групі підприємців при досягнення оптимального рівня лідерства; вміння своєчасно і привабливо витримувати свою лідерсько-рольову позицію та мати до неї групову підтримку; відповідально ставитися до вдосконалення індивідуально-психологічних особливостей важливих для підприємницької справи; мати розвинуту готовність проявляти, розумну ініціативу і брати на себе відповідальність з досягнення групового успіху; пов'язану з тим, чого очікують співробітники; психологічно вміти впливати на групову динаміку як основу групової взаємодії в підприємницькій справі; своєчасна психологічна допомога керівнику бізнесу в розподілі соціально-психологічних та функціональних ролей для підвищення рівня стабільних прибутків.

Таким чином, викладені науковоконцептуальні за своїм змістом комплекси критеріїв, маючи соціально-психологічну та психологічно-професійну спрямованість щодо розвитку особистості підприємця-лідера, дозволяють скласти основні умови їх вдосконалення.

До таких умов має бути віднесені:

1) своєчасний контент-аналіз багатогранних і багатозначних комплексів приведених критеріїв з метою їх інноваційного вдосконалення на шляху формування особистісного потенціалу;

2) моделювання викладених комплексів критеріїв у процесі виконання функціональних обов'язків особистістю підприємця-лідера як передумовою покращення підприємницької та лідерської діяльності;

3) оновлення сутнісних основ поняття «особистість підприємця-лідера» та «особистісний потенціал»;

4) Цілеспрямоване впровадження в теорію і практику психологічно-професійного становлення студентів майбутніх підприємців-лідерів комплексу критеріїв;

5) досягнення успішної і продуктивної ролі особистості підприємця-лідера у складі певних груп у напрямку отримання прибуткової підприємницької справи.

Таким чином, щоб стати лідером, потрібно досягти певного рівня культури, освіченості, професіоналізму, життєвого досвіду, внутрішньої зрілості. В основі цього – постійна робота над собою, розвиток власного потенціалу. Вважається, що лідера не можна створити, бо він створює себе сам. Важливого значення набуває доведення до оптимального виконання низки умов покращення змісту психологічної характеристики особистісного потенціалу та розвитку особистості підприємця як лідера. Така особистість характеризується всебічно, психологічно та професійно розвинутим фахівцем, лідером і знавцем організації продуктивної, групової підприємницької діяльності та досягненням ефективного прибуткового бізнесу. Головними умовами подальшого вдосконалення багатозначної характеристики особистості підприємця як лідера визначені: дотримання інноваційно-системного підходу; цілеспрямований якісний розвиток критеріїв особистісного потенціалу; підтримка оптимального рівня психологічного стану особистості підприємця як лідера; активне втілення в цілеспрямований процес розвитку особистості підприємця як лідера діалектично взаємопов'язаних, вдосконалених індивідуально-психологічних особливостей та психологічно-професійних критеріїв (якостей) та ін.

*Людмила Сас,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Роман Гвоздик,
аспірант спеціальності 051 “Економіка”,
Микола Михайлюк,
аспірант спеціальності 051 “Економіка”.*

Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника

БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ У ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Забезпечення ефективного функціонування підприємств усіх галузей, в тому числі фармацевтичних, досягнення ними конкурентних переваг не тільки у поточному періоді, але й у перспективі, можливе за умови систематичного впровадження адекватних сучасним реаліям інноваційних рішень. Налагодження ефективної системи управління бізнес-процесами, є одним з важливих та дієвих інструментів управління діяльністю фармацевтичних підприємств.

Проблематика організації бізнес-процесів висвітлюється у працях низки вітчизняних (Безгін К., Виноградова О., Дума О., Полінкевич О., Чорнобай Л., Шемаєва Л.Г. та ін.) і зарубіжних (Champy J., Hammer M., Millar V., Porter M.) дослідників. Однак, швидкі зміни ринкового середовища функціонування, технологічні інновації зумовлюють потребу оновлення й осучаснення інформації щодо налагодження бізнес-процесів фармацевтичних підприємств.

Авторство поняття «бізнес-процес» належить М. Портеру. У його трактуванні, бізнес-процес розглядається як сукупність послідовних однорідних локальних функцій, які мають важливий для споживача результат [1]. Такої ж думки дотримуються М. Хаммер та Д. Чампі, вважаючи бізнес-процес послідовністю окремих підпроцесів, орієнтованих на отримання наперед визначеного результату [2].

У економічній літературі виокремлюють значну кількість ознак класифікації бізнес-процесів [3; 4; 5; 6; 7; 8; 9], зокрема за: формуванням результату; орієнтованістю; місцем у ланцюгу формування вартості; характером продукту; відношенням до клієнтів організації; рівнем деталізації розгляду; напрямком руху; видами діяльності; напрямками діяльності; рівнем складності; функціональною ознакою; характером впливу на успіх організації; рівнем деталізації; ступенем пов'язаності окремих частин; рівнем реалізації; ступенем впливу на результативність; ознакою часу; рівнем стійкості; основними складовими збалансованої системи показників; фокусом управлінської діяльності; видами бізнес-процесів розвитку.

Однак, основна роль, на наш погляд, належить класифікації бізнес-процесів за ознакою формування результату. Так, виокремлюють три види бізнес-процесів, характерних для підприємств галузі фармацевтичної промисловості:

- процеси управління – бізнес-процеси, за допомогою яких здійснюється управлінський (організаційний, керівний) вплив на функціонування фармацевтичного підприємства як соціально-економічної системи;
- основні бізнес-процеси, які пов'язані з реалізацією основних функцій діяльності фармацевтичного підприємства, залежно від специфіки його діяльності – постачання, виробництво, маркетинг, збут;
- забезпечувальні бізнес-процеси, на які покладена функція обслуговуючого супроводу реалізації основних бізнес-процесів діяльності підприємства, зокрема – інформаційне забезпечення, бухгалтерський облік, моніторинг, аналіз.

Таким чином, основні бізнес-процеси, пов'язані з функціонуванням фармацевтичних підприємств, спрямовані на організацію управлінського й виробничого процесів, належне й своєчасне виконання виробничих і збутових функцій, а також їхній обслуговуючий супровід. З метою ефективного і своєчасного забезпечення більшості бізнес-процесів фармацевтичних підприємств на ринку представлена низка прикладних програмних рішень, що буде об'єктом наших подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Porter M. E., Millar V. E. How Information Gives You Competitive Advantage. Harvard Business Review. (July–August 1985). С. 149–160. URL: <https://hbr.org/1985/07/how-information-gives-you-competitive-advantage>.
2. Hammer M., Champy J. Reengineering the corporation: a manifest of business revolution. New York, NY: Harper Business, 1993. URL: <https://www.jstor.org/stable/258943>
3. Чорнобай Л.І., Дума О.І. Бізнес-процеси підприємства: класифікація та структурно-ієрархічна. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. Том 22. № 2. С. 171-182. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/952/787>

4. Чорнобай Л.І., Дума О.І. Бізнес-процеси підприємства: загальна характеристика та економічна суть. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2013. № 769. С. 125-131. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2013_769_20.pdf.
5. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81>].
6. Полінкевич О.М. Процесне та соціально-компетентне управління інноваційним розвитком підприємницьких систем : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 368 с.
7. Бізнес-конструктор Україна. URL: <https://bizconstructor.com>.
8. Виноградова О.В. Реінжиніринг бізнес-процесів у сучасному менеджменті : монографія. Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Донецьк: Вид. ДонДУЕТ, 2005. 196с.
9. Шемаєва Л.Г., Безгін К.С. Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві : монографія. Харківський національний економічний ун-т. Харків: Вид. ХНЕУ. 2009. 240 с.

*Людмила Сас,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Юрій Каліцун,
аспірант спеціальності 051 “Економіка”.*

Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Управління фінансовими ресурсами є однією з складових управління сільськогосподарським підприємством та основним чинником забезпечення його ефективного функціонування. Кризові явища і процеси, які охопили країну в результаті військової агресії РФ, вимагають виваженого й економічно доцільного залучення і використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, пошуку джерел залучення коштів з метою забезпечення їхньої результативної та конкурентоспроможної діяльності.

Дослідженню зазначеної проблематики присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Л. Бражник, В. Бречко, О. Боднар, О. Гудзь, Є. Ісхакова, С. Колотухи, Л. Кравцової, В. Кучер, О. Павлової та ін. Однак, мінливе середовище функціонування сільськогосподарських підприємств, вплив зовнішніх факторів, зміни всередині господарюючих суб'єктів, зумовлюють потребу подальшого вивчення джерел залучення фінансових ресурсів в сучасних умовах.

У наукових джерелах [1-5] знаходимо значну кількість трактувань поняття “фінансові ресурси”, які ґрунтуються на різних аспектах розгляду даної категорії та її класифікаційних ознаках.

У межах даного дослідження фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств вважаємо ресурси у грошовій формі, які формуються за рахунок власного, позикового та залученого капіталів, знаходяться у розпорядженні суб'єкта господарювання і використовуються для виконання зобов'язань та фінансування витрат.

Таким чином, основними джерелами формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств є власні, залучені та запозичені кошти. До власних джерел фінансових ресурсів належать внески засновників та сума прибутку, яка залишається на підприємстві; власні кошти забезпечують реальну економічну стійкість підприємства. Запозичені джерела фінансових ресурсів вважаються об'єктивною необхідністю господарської діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах ринку (кредитні ресурси, позики банків та інших фінансових і нефінансових установ). Залучені джерела фінансових ресурсів включають державну допомогу, кошти грантодавців, благодійну допомогу.

Кожен із цих джерел фінансових ресурсів відіграє свою роль у кругообігу коштів на підприємстві. Тому, потрібна чітка стратегія та обґрунтовані розрахунки необхідного обсягу джерел фінансових ресурсів для забезпечення функціонування підприємства, з огляду на специфіку сільськогосподарської діяльності, зокрема, залежність від природних чинників та сезонність виробництва.

Формування фінансових ресурсів за рахунок лише одного із цих джерел не є економічно доцільним або можливим. Обсяг і структура джерел фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства зумовлюється низкою внутрішніх чинників функціонування підприємства та умов зовнішнього середовища.

Таким чином, забезпечення раціональної та обґрунтованої структури джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств є необхідною умовою їхньої ефективної та конкурентоспроможної діяльності. Зважаючи на різну вартість залучення джерел фінансових ресурсів, визначають доцільність кожного із них у конкретний момент функціонування підприємства. Управління формуванням фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств має спрямовуватись на збільшення обсягу власних ресурсів та обґрунтоване й економічно доцільне залучення коштів з інших джерел; досягнення збалансованої та раціональної їх структури; забезпечення відповідного рівня показників фінансової стійкості та платоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Гудзь О.Є. Облік і фінанси АПК : освітній портал. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/dzherela-formuvannya-finansovih-resursiv-silskogospodarskih-pidpriemstv.html>.
2. Боднар О. А., Кучер В. А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». № 6. 2017. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/bodnar.pdf>.
3. Бражник Л.В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання. Економіка і суспільство. № 14. 2018. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/111.pdf.
4. Колотуха С., Бречко В., Кравцова Л. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: формування та використання в умовах економічної нестабільності. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2016. Вип. 1. С. 29–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkib_2016_1_8.
5. Павлова О.М., Ісхаков Є. III. Фінансові ресурси аграрного сектору економіки України. Ефективна економіка № 5. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3043>

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Стрілець Лариса Анатоліївна,
консультантка комунальної установи “Центр професійного
розвитку педагогічних працівників” Запорізької міської ради,
спеціаліст вищої категорії, учитель-методист,

Роменська Наталія Юріївна,
сертифікована вчителька початкових класів
Запорізької спеціалізованої школи I-III ступенів №100
Запорізької міської ради Запорізької області,

Третяк Світлана Олександрівна,
вчителька початкових класів Запорізької гімназії №25
гуманітарного профілю

Запорізької міської ради Запорізької області,
спеціаліст вищої категорії,

Щербина Наталія Сергіївна,
сертифікована вчителька початкових класів
Запорізької початкової школи “Мрія” ім. О.М. Породи
Запорізької міської ради, спеціаліст I категорії.

ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗМІНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

ВСТУП

В умовах повномасштабної війни в Україні перед освітянами постало безліч нових викликів. Попри те, що більша частина Запорізької області окупована, наші педагоги навчають і навчаються, фахово зростають, питання пошуку нових шляхів удосконалення професійної майстерності стає ще вагомішим. Адже за будь-яких умов Нова українська школа потребує вмотивованого ефективного вчителя, здатного забезпечувати якість освіти та мінімізувати освітні втрати, організовувати навчання у різних форматах, зокрема, дистанційному, долучаючи до занять школярів з різних регіонів України та навіть із-за кордону, зберігаючи при цьому свій власний особистісний та професійний ресурс.

Вперше навчальний рік розпочався і триває в умовах воєнного стану в Україні: навчання організовано згідно з листом МОН України від 19.08.2022 №1/9530-22 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році» [6]. Освітній процес здійснюється в online режимі відповідно до Положення про дистанційне навчання, затвердженого наказом МОН України від 25.04.2013 № 466 (зі змінами) [5], а тому змінюються запити та потреби

педагогів щодо фахового розвитку. Суттєвих змін зазнають також процес, зміст та форми професійної взаємодії. В нових умовах формування єдиного освітнього простору та реалізації європейських цінностей НУШ відбувається комунікація та співпраця всіх учасників освітнього процесу щодо взаємообміну досвідом організації навчання молодших школярів в Україні та за кордоном. З'являються нові можливості для фахового розвитку вчителів щодо вивчення кращих практик та технологій в закладах освіти Європи (світу) та їх адаптації до нових українських реалій.

Виникла життєва необхідність у дітей, їх батьків та вчителів ефективно використовувати можливості для вивчення іноземних мов у відповідному мовному середовищі, а також терміново опановувати інноваційні технології. Надзвичайно швидкими темпами у дітей нового покоління Alpha формується наразі інформаційно-цифрова компетентність та, разом з тим, підвищується рівень цифрової грамотності й у членів родини, які поряд з дитиною долають труднощі дистанційного навчання. Це дуже важливо у ХХІ столітті, коли діджиталізація стала надзвичайно актуальною в суспільстві. У зв'язку з цим вчитель повинен не тільки знати свою навчальну дисципліну на такому рівні, який дозволяв би йому імпровізувати, варіювати дозами інформації на рівні творчості, створюючи власні дидактичні матеріали, авторські розробки, освітні програми, нові посібники, а ще мати високий рівень digital literacy (competence) [8]. Загалом, сучасний педагог має бути соціально активною, патріотично налаштованою, яскравою та харизматичною особистістю, щоб і своїм власним прикладом впливати на виховання маленьких патріотів, від яких залежатиме майбутнє нашої країни.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Основою визначення векторів розвитку та проєктування моделі професійного зростання вчителя є діагностично-прогностична діяльність. З метою вивчення фахових інтересів, запитів та потреб проведено online опитування (Google Форма) серед педагогічних працівників початкової школи м.Запоріжжя. В опитуванні взяли участь близько 300 респондентів, що становить третину від загальної кількості вчителів початкових класів міста. Взято до уваги думку фахівців різних кваліфікаційних категорій, вчителів з різним стажем педагогічної діяльності, рівнем мотивації та професійної майстерності, адже важливо забезпечити фаховий розвиток педагога за індивідуальною траєкторією, враховуючи його «стартовий рівень». За результатами опитування виявилось, що найбільш пріоритетними питаннями вчителі вважають: дистанційне навчання – 53,6%; оцінювання результатів навчальних досягнень молодших школярів – 45%; медіаграмотність – 38,3%; підвищення мотивації до навчання – 35%; відновлення ресурсу та психологічну підтримку в умовах воєнного стану – 36%; упровадження європейських практик в сучасних реаліях – 30,7% та інші. Тож, саме ці напрями стали орієнтиром для планування та організації роботи з педагогами.

Більшість вищезазначених питань вивчалися та обговорювалися, зокрема, в межах міжнародного проєкту «Освіта долає кордони», який реалізовано у два етапи: «Перша хвиля» (квітень - червень 2022 року) та «Друга хвиля» (жовтень - грудень 2022 року). Означений проєкт об'єднав небайдужих педагогів, які навіть під час воєнного стану в Україні переймаються якістю освітнього процесу та прагнуть до саморозвитку за будь-яких умов.

Сьогодні багато українських педагогів виїхали за межі країни й працюють за кордоном, водночас українські школярі долучаються до дистанційного навчання, перебуваючи в інших країнах, а дехто поєднує online навчання з offline у місцевих школах. Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет в ефірі Національного марафону «Єдині новини» повідомив, що станом на початок січня 2023 року за кордоном навчається близько півмільйона українських дітей – більшість з них продовжує освіту в українських школах online. При цьому всі учасники освітнього процесу отримують неймовірний новий досвід.

Метою проєкту була фахова підтримка вчителів та керівників закладів загальної середньої освіти м. Запоріжжя щодо забезпечення ефективного освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні; здійснення взаємообміну педагогічними ідеями та освітніми новаціями в процесі формування єдиної європейської освітянської спільноти.

Цільовою аудиторією першої хвилі (етапу) проєкту стали вчителі початкових класів та іноземних мов, керівники закладів освіти, школярі та їхні батьки. Усього до профспільноти долучилися 75 педагогів. На другому етапі реалізації проєкту, з метою охоплення більшої кількості стейкхолдерів, а також для створення більш сприятливих умов для вивчення конкретних фахових питань щодо організації освітнього процесу саме з молодшими школярами вчителі початкових класів разом з зацікавленими менеджерами закладів освіти Запоріжжя об'єдналися в окремий напрям «Європейський вектор»: всього 114 педагогів, з них близько 30% – директори закладів освіти та їх заступники.

Офіційним ресурсом проєкту стала публічна група Facebook «Освіта долає кордони», до якої долучилися 426 учасників [1]. Офіційний канал спілкування учасників проєкту – WEB група Google classroom. Таким чином забезпечувалися умови для продукування нових ідей завдяки активному професійному спілкуванню та колективній співпраці.

В межах проєкту протягом двох етапів (хвиль) проведено ресурсні зустрічі в режимі синхронної (online) взаємодії та практико-орієнтовані SMART-активності в асинхронному режимі. Упродовж фахових заходів учасники обговорили актуальні теми: «Інший погляд на освіту: стратегія змін у сучасних реаліях»; «Фахова комунікація щодо взаємозбагачення досвідом використання новітніх технологій в закладах освіти України та Європи»; «Початкова освіта в умовах зміненої реальності: євроінтеграційний аспект. Калейдоскоп кращих освітніх практик»; «Україна-Європа: єдиний освітній простір. Взаємодія, перспективи розвитку та вектори змін». До творчої інтерактивної діяльності долучалися не лише педагоги, а й батьки та школярі – всі учасники освітнього процесу, які перебувають нині в Запоріжжі чи інших регіонах України, а також в країнах Євросоюзу, Великій Британії, Туреччині.

Міжнародний проєкт «Освіта долає кордони» інноваційний як за змістом, так і за формою. Педагоги «приміряли» різні професійні ролі: учасника, спікера, модератора проєкту, щоб у колі однодумців разом шукати шляхи для вдосконалення дистанційного навчання та створення позитивного емоційно-інтелектуального освітнього середовища. Адже вчителям у вкрай складних умовах слід сформулювати навчальну мотивацію у дітлахів «на відстані», зробити навчальні заняття не тільки пізнавальними, а й цікавими та захопливими. Педагоги вперше в історії нашої країни навчають першокласників, які

жодного разу не були у школі offline та знають свою першу вчительку лише завдяки цифровим технологіям – все це серйозний виклик для початкової школи. Тож Українська Дитина сьогодні у фокусі європейської освіти, а небайдужі дорослі, прогресивні вчителі єднаються заради дітей – нашого майбутнього.

Такі педагоги свідомо стали на курс освітніх змін ще на початку реформ. Адже успіх упровадження ідей Нової української школи в більшій мірі визначається готовністю вчителів до усвідомлення та прийняття нових методологічних засад побудови освітнього процесу, визнанням цінності дитинства, високим рівнем сформованості професійних компетентностей, потребою в постійному професійному зростанні. [3, с. 64].

Організатори та модератори означеного проєкту обрали напрям не лише інформативного його наповнення, а й забезпечували умови для підвищення фахової майстерності освітян шляхом командної співпраці та створення спільних продуктів. Зокрема, учасники проєкту жваво долучилися до дієвих активностей: роботи в групах в окремих сесійних залах платформи Zoom, де практикувалися у створенні хмари слів, зацікавилися колами Вена, спробували колективно створити mind map на сервісі Canva тощо. Тож під час обговорення актуальних фахових питань, дотичних теми та суті проєкту, вчителі ставали активними учасниками практико-орієнтованих завдань, «прокачували» soft/hard skills. Так, результатом креативної співпраці вчителів початкових класів, іноземних мов та керівників закладів освіти м. Запоріжжя став відео ролик «Teacher's Message», який створено, щоб висловити подяку педагогам різних країн світу від вчителів Запоріжжя, адже вони опікуються нашими учнями у складний для України час [1]. Через соціальні мережі та чати за допомогою українських батьків та школярів, які стали посередниками для передачі меседжу іноземним вчителям так звана «павутинка добра» та вдячності розповсюдилася по усьому світу [1].

Основні завдання, зміст та форми взаємодії, очікувані результати від реалізації другої хвилі проєкту «Європейський вектор» представлено у вигляді TED відео «Дитина у фокусі європейської освіти» [1].

Підвищення рівня професійних можливостей вчителів відповідно до нових соціальних вимог часто досягається через обмін досвідом, лайфхаками або шляхом конструктивного полілогу. Тому співпраця в межах проєкту була націлена на реалізацію творчого потенціалу педагогів, зокрема, й шляхом створення колективного освітнього продукту – Е-дайджеста «Калейдоскоп освітніх практик_the best» [1], у якому представлено досвід запорізьких педагогів щодо впровадження інноваційних технологій. Презентаційний ролик використано для анонсування повної версії збірника [1]. Практичні наробки учасників професійної спільноти можуть бути корисними і у початкових класах, і у базовій (середній) школі у зв'язку з тим, що застосування освітніх новацій та кращих практик є чинником якісного освітнього процесу за будь-яких умов та у різних форматах. Це зараз особливо актуально, адже провідною метою кожної освітньої реформи, в тому числі нинішньої, є підвищення якості освіти [4, с. 9].

Робочим простором для спільної інтерактивної діяльності стала віртуальна дошка Padlet [1]. Цей сервіс зарекомендував себе як дієвий рефлексивний інструмент для обміну думками та враженнями, самоаналізу. Завдяки технічним можливостям платформи результат другої хвилі проєкту візуалізовано у вигляді карти світу з мітками

учасників: «географія проєкту» відобразилася у вигляді квітки, сформованої з геолокацій, де дописувачі (учасники проєкту) висловилися щодо участі в реалізації проєкту та застосували при цьому навчальний прийом НУШ «Сенкан» [1]. Використали різні форми роботи: педагогічні майстерки, майстер-класи, фотоколажі, челенджі, інтерв'ю учасників освітнього процесу, які перебувають за кордоном, презентації, акції, online дошки Padlet та Jamboard, платформи Canva та YouTube, online опитування у вигляді Google Форм та інші. Найбільш вагомими надбаннями, матеріалами та «фродзинками» спільної діяльності розміщено на інтерактивній платформі – новоствореному Web сайті проєкту «Освіта долає кордони» [1].

За результатами online опитування педагогів, а також відповідно до їх відгуків, розміщених на online дошці Padlet [1] можемо стверджувати, що проєкт виявився актуальним та корисним для професійного розвитку. Більш як 95% респондентів висловилися про необхідність продовжувати роботу щодо вивчення та упровадження вчителями інноваційних психолого-педагогічних технологій.

ВИСНОВКИ

Тож, відповідно до викликів сьогодення в умовах воєнного стану в Україні, змінюються підходи до організації освітнього процесу в дистанційному форматі, оновлюється зміст освіти, з'являються нові професійного розвитку педагогів. Запити освітян щодо особистісного та фахового зростання орієнтовані на моделі, інноваційні за формою та змістом, які забезпечують можливості для креативної командної співпраці, стимулюють до навчання впродовж життя, сприяють удосконаленню загальних і професійних компетентностей відповідно до Професійного стандарту вчителя [7].

Так, міжнародний проєкт «Освіта долає кордони» став віртуальним майданчиком в системі освіти м. Запоріжжя, де педагоги знаходили необхідні ресурси для власного професійного розвитку та розширювали коло фахових знайомств в Україні та за кордоном, надихалися новими ідеями. Упродовж реалізації проєкту охоплено та адаптовано компоненти освітнього процесу: цільовий, мотиваційний, змістовий, операційно-дійовий, контрольний, оцінювальний.

Сьогодні українські педагоги спроможні змінювати та удосконалювати підходи до викладання, прилаштовуючись до надзвичайних умов, часто навіть за відсутності світла та зв'язку. Вони мають фахову підтримку для удосконалення online середовища, яке дозволяє школярам з будь-якого куточка світу долучатися до освітнього процесу в Україні. Як результат, діти вчать бути креативними та організованими, мобільними та вмотивованими; вони пізнають світ за допомогою нових технологій.

В умовах, що склалися, всі учасники освітнього процесу мають змогу «спробувати на смак» європейські підходи до навчання у початковій школі та поділитися життєвим і професійним досвідом, що, безперечно, сприяє кращому розумінню українськими педагогами європейських цінностей НУШ. Це вкрай важливо, адже освіта вже ніколи не буде такою, як вона була до війни й у цьому, як не дивно, є й позитив. Після Перемоги родини повернуться до українських шкіл offline з новими знаннями, надбаннями та зміненним світоглядом, удосконаливши іншомовну та полікультурну компетентності, а також комунікативні та креативні якості. Особливого значення в таких умовах набуває педагогіка партнерства, проголошена в Концепції НУШ [2], бо

подолати всі вимоги незвичайного шкільного життя та підтримувати зворотний зв'язок між дитиною та вчителем допомагають батьки, які стали невід'ємною спільнотою єдиного віртуального освітнього простору.

Досвід українських педагогів, набутий після 24 лютого 2022 року, безперечно, увійде в історію як приклад освітянської відданості справі, здатності долати будь-які труднощі, віри в майбутнє і в те, що заради цього майбутнього варто робити все від нас залежне.

Тож, перспективи подальших досліджень полягають у пошуку нових шляхів удосконалення загальних і професійних компетентностей педагогів Нової української школи через вивчення, адаптацію та упровадження вчителями кращих європейських практик, освітніх технологій, форм, методів роботи як чинника якісного освітнього процесу, в тому числі й у надзвичайних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційна сторінка. Освіта долає кордони. Початкова школа Запоріжжя : вебсайт. URL : <https://odk.my.canva.site/> (дата звернення : 19.01.2023).
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] : ухвалений рішенням колегії МОН 27.10.2016. – Режим доступу : <https://cutt.ly/G9o0Nh3>.
3. Мельник О. Підготовка вчителів початкових класів до організації освітнього процесу в Новій українській школі // Упровадження концепції Нової української початкової школи в Запорізькій області: перші кроки: колективна монографія / відп. ред. Т.Є. Гура; КЗ «ЗОШППО» ЗОР, КЗ «ДСШ І-ІІІ «Талант» ВРР ЗО. — Запоріжжя : ФОП К.С. Советнікова, 2019. — С.65.
4. Нова українська школа : poradnik dla uczytela / za zag. red. H.M.Bibik. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 160 с.
5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки від 25.04.2013 №466. Дата оновлення : 08.09.2020. URL <https://cutt.ly/59pizWs> (дата звернення : 21.01.2023).
6. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році : Лист МОН від 19.08.22 року № 1/9530-22. Дата оновлення : 19.08.2022. URL <https://cutt.ly/h9puZwP> (дата звернення : 21.01.2023).
7. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/D9oVnbV>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 23.12.2020. – Дата перегляду : 21.01.2023.
8. Стрілець Л., Соколенко С. Кластерна модель фахового зростання вчителів початкових класів НУШ в умовах діяльності Центру професійного розвитку педагогічних працівників // Здобутки освітян Запорізького регіону. Антологія перспективного педагогічного досвіду закладів освіти Запорізької області в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа»: наук.-метод. посіб. Запоріжжя, 2022. Вип. 23. – С. 127-138. – URL : <https://cutt.ly/N9ppsJ8> (дата звернення: 21.01.2023).

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Дудник В.В.,

студент

Вінницького технічного фахового коледжу

ПОГЛЯД НА ПСИХОЛОГІЮ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Сучасним людям не вистачає часу, щоб правильно розібратися у тому, що відбувається всередині них, з їхніми близькими. За останні роки людина стала куди освіченішою, але при цьому ж вона почала ставати менш мудрою. Вона відірвана від природи, від родини; віддалася обставинам, які їй диктує прогрес, запущений її ж попередниками.

Тисячі років підряд пристосування людини до реальності відбувалося природно і все житті було відносно зрозумілим. Високого положення в житті закономірно досягав сильніший, а слабший навіть не претендував. Людина знала своє місце серед людей і в житті і не прагнула того, що вважала неможливим. Це вносило стабільність в її життя.

Землероб працював на землі, воїн воював, вождь – керував. Ще в середні віки той, хто родився у сім'ї ремісника, знав, що його життя буде пов'язане з цією справою і він буде спочатку підмайстер 'ям, а згодом майстром-ремісником, але ніколи не стане князем.

Кінець XIX століття, життя людини принципово змінилось. Темп життя став куди швидше, ніж раніше. Зникали загрози, до яких призвичаювалась раніше; виникли такі, по відношенню до яких люди не мали генетичної програми захисту. Науково-технічна революція в короткі строки різко змінила спосіб життя, її умови. Відповідно драматично змінилась і адаптація (пристосування) до реального життя.

Об'єми даних, які надходять, величезні, інформація накриває сучасну людину з головою і вона просто не в змозі переробити її, що несе їй загрозу. Крім цього людина оточена світом механізмів, вона опинилась відірваною від природи, хоча людина є його частиною. Виникла штучна інфраструктура в сучасному житті: штучне освітлення, парове опалення, синтетичний одяг, височезні домівлі, ліфти, метрополітени і багато чого іншого, що оточує сучасну людину.

Вона працює, коли у відповідності з денним ритмом варто працювати, а відпочиває у нічний час. Людина мало рухається, хоча природою вкладено бути активною. У той же самий час психічні перевантаження перетворилися в щоденну реальність і стрес накладається на стрес, не даючи часу на відновлення. Число проблем і конфліктів з самим собою, з іншими, з щоденною реальністю зростає, вирішення їх все більше ускладнюється, оскільки є складним життя і складні переживання людини, яка розгублена.[1]

Якщо колись переважали м'язи над мозком, то сьогодні нівелюється людина, мозок сучасної людини постійно збуджений, виникає щось схоже на "психоемоційна епілепсія". Нівелюється натура, і людина живе всупереч своїй неповторній і унікальній індивідуальності. Нівелюється також статевая приналежність, і жінки сприйняли чоловічий спосіб життя, цінності та іноді навіть бажання.

Людство увійшло у еру загального незадоволення. Сучасні темпи життя не дають людині як слід психологічно пристуватися до того нового, що береться оточувати її: нові

тенденції, нові об'єми інформації, нові суспільні віяння. Сучасна людина підлягає потоку урбанізації, який стає все більше неконтрольованим у наш час. Досягнення прогресу так чи інакше призводять до кардинальних зрушень у психіці сучасної людини.

Сучасна людина – це скоріше холодний логік, ніж емоційна натура. Саме спілкування людей стало досить поверхневим, формальним. Проведені спостереження показали, що у сучасних сім'ях спілкування між дітьми і батьками відбувається виключно по побутовим потребам, менше – по внутрішнім, духовним. Тому навіть рідні люди у нашому суспільстві відчуються покинутими, обмеженими увагою, друзями.

Нав'язування масової культури призводить до збідніння людських емоцій. Сучасна людина береться шукати більш глибоких почуттів у неприродних речах – штучних подразниках (алкоголь, наркотики, різні форми збочень, злочини). Але це ще швидше призводить до повного збайдужіння, чи розчарування світом.

Втрата сімейний ідеалів, призвела до того, що на сьогоднішній день сім'я вже не те місце, де людина може отримати підтримку чи пораду. Частіше всього це джерело нових емоційних негараздів, які тільки підштовхують людину до відчуття психологічної самотності.

Переживання психологічних стресів – це особлива риса сучасного людства. Знявши зі своїх плечей фізичні навантаження, полегшивши своє матеріальне існування, людина загнала себе на дорогу духовних і психологічних поневірянь. Однак людська психіка виявилася ще не достатньо адаптованою до таких психологічних навантажень.

Проте частина людей, опинившись в лещатах емоційного тиску, піддаються гуртуванню, шукають ідеали у божественному, беруться вірити у релігійні ідеї.

У висновок можу сказати, що повернення обличчям до таких простих істин як добро, милосердя та єдність – запорука здорових думок і дій. Відкидання зайвої матеріальної захланності, відкриття свого внутрішнього світу іншим – ось крок до здорового світосприйняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/9854/>
2. https://pidru4niki.com/16631116/psihologiya/suchasni_poglyadi_predmet_psihologiyi
3. <http://www.nbuv.gov.ua/node/4042>
4. <https://naurok.com.ua/ekzistenciyna-psihologiya-171691.html>

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Зубарєв О.С.,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Сексуальна революція XX століття призвела до фундаментальних змін у гендерному розподілі праці, гендерних ролях та ставленні до різноманітних проявів сексуальності, які не зводяться до традиційних гетеросексуальних моногамних стосунків в рамках офіційного шлюбу, зокрема одностатевого кохання та дошлюбної сексуальності. Змінилося ставлення до контрацепції, абортів. Точаться дискусії, чи була сексуальна революція чоловічим проєктом або справді призвела до звільнення жінок, але її глобальний та фундаментальний вплив на взаємини між статями не викликає сумнівів і продовжується донині.

Багато дослідників намагалися визначити основні тенденції, що були ініційовані сексуальною революцією XX століття. На думку Ентоні Гідденса, в процесі перегляду перебувають: панування чоловіків у публічній сфері; подвійний стандарт; зневажливий розподіл жінок на «чистих» (тих, хто перебуває або здатен до шлюбу) і «нечистих»; розуміння статевих відмінностей як заданих Богом, природою чи біологією; визначення жіночих бажань та дій як темних та ірраціональних; гендерний розподіл праці. На думку Е. Гідденса, чим суттєвіші зміни відбуваються в цих аспектах, тим більше складностей можна очікувати з чоловічою сексуальністю, бо чоловікам потрібно пристосуватися до нової реальності [1]. Цей перелік не є вичерпним. І. Кон пише про тенденції Нового часу, які призвели до сексуальної революції та були нею розвинуті: руйнування традиційного профілю гендерної стратифікації; зменшення поляризації гендерних ролей та збільшення внутрішньої суперечливості стереотипів про чоловіків та жінок; зрушення в шлюбно-сімейних відносинах, зокрема підвищення індивідуальної вибірковості шлюбу та диференціація сімейних цінностей; рішуча деконструкція антисексуальних настанов; зміни у системі соціалізації дітей та молоді; поява ефективних протизаплідних засобів (контрацептивів) та її соціальні наслідки; відокремлення сексуальної поведінки від репродуктивної [2].

Безперечно, сексуальна революція XX століття не могла не вплинути на шлюб як один із основних інститутів суспільства, який регулює стосунки між статями. Шлюб є історико-культурним феноменом, який можна визначити як «юридично і формально визнаний союз між чоловіком та жінкою, що забезпечує легітимність їх потомства»¹ [3]. У більшості культур шлюб моногамний, але в деяких культурах допускаються полігамна форма шлюбу, як правило, це союз між одним чоловіком і кількома жінками – полігінія. Рідше зустрічається поліандрія – це союз однієї жінки з кількома чоловіками, а також груповий шлюб, коли декілька чоловіків та жінок перебувають у шлюбі. Основними інститутами, що

¹ Актуальні тенденції в царині шлюбно-сімейних стосунків, зокрема, легалізація одностатевих шлюбів, вимагають перегляду цього класичного визначення.

забезпечують легітимацію шлюбу, є держава та церква, хоча разом із законним та церковним існує фактичний шлюб – шлюбне партнерство, яке ніяк не оформлюється [2].

Отже, які основні зміни відбулися в шлюбно-сімейних відносинах у XX столітті?

Змінилися причини, які спонукають людей укладати шлюби. Раніше шлюби укладали батьки молодих людей задля того, щоб вирішити економічні проблеми, створити союз між сім'ями тощо. Сьогодні індивід робить шлюбний вибір виходячи з романтичної прив'язаності, що є «величезним досягненням людства» (І. Кон). Це, щоправда, веде до зменшення міцності шлюбу, яка починає залежати від якості стосунків між партнерами, а не домовленостей між сім'ями [2]. У правовому полі ці соціальні процеси втілюються в легітимації та легалізації розлучень. Так, в Україні шлюб може бути розірваний із особистих причин навіть в односторонньому порядку, за певними винятками для чоловіка (незгода вагітної дружини та наявність дитини до 1 року). Збільшилася кількість одинаків, які не бажають вступати в шлюб. У традиційному суспільстві одруження було фактично, а часом і юридично обов'язковою умовою отримання статусу дорослого [2]. Сьогодні такої умови обов'язкового шлюбу немає, а тому спостерігається збільшення кількості індивідів, які взагалі не вступають до законного чи навіть консенсусного шлюбу. З'явилися шлюбні пари, які добровільно утримуються від народження дітей. Чайлдфрі – це люди, які з різних причин свідомо відмовляються мати дітей, хоча у них є така можливість. Можна бути чайлдфрі і жити одному, а можна жити у шлюбі. Якщо у шлюб вступають чайлдфрі, то з'являється абсолютно новий феномен – чайлдфрі-шлюб, коли є дві людини, які перебувають у юридичному або фактичному шлюбі й свідомо відмовляються від можливості стати батьками, тим самим ігноруючи одну з основних функцій шлюбу – народження потомства та його легітимацію. Відбувається поступова легалізація та легітимація одностатевих шлюбів. На теперішній момент у 33 країнах світу одностатеві шлюби є повністю законними, тобто юридично рівними за своїми наслідками зі шлюбами гетеросексуальних осіб. Точаться дискусії щодо специфіки виховання дітей в одностатевих сім'ях.

Очевидно, що шлюб як соціальний інститут зазнає значної трансформації, тісно пов'язаної з тим, що головною тенденцією Нового часу є перехід від репродуктивної функції сім'ї до рекреативної. На наш погляд, найбільший інтерес викликають не стільки трансформації, які спостерігаються в правовому полі, скільки різноманітні соціальні «надбудови» над моногамним шлюбом, які покликані його доповнити або замінити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Giddens, A. 1992. Transformation of intimacy: love, sexuality and eroticism in modern society. California: Stanford University Press.
2. Кон И. С. Сексология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2004. 384 с.
3. Griffin, G. gender roles. In A Dictionary of Gender Studies.: Oxford University Press. Retrieved 7 Dec. 2022, from <https://www-oxfordreference-com.proxyiub.uits.iu.edu/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-165>

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Amelina L.V.,

*graduate student of the "Hydraulics and Water Supply" department,
Ukrainian State University of Science and Technology*

SIMULATION OF ENVIRONMENTAL POLLUTION IN THE CASE OF AN ACCIDENT ON THE «TOGLIATTI – ODESA» AMONIA PIPELINE BRIDGE

The main ammonia pipeline "Togliatti – Odesa" is an object of increased danger of state importance. It runs from the northeast to the southwest of the country through several regions and, including, over the suspension bridge near the village Vovnihy (Dnipropetrovsk Region) downstream of the Dnipro River (open section of the ammonia pipeline). The paper considers the mathematical modeling of pollution of the water area of the river and the atmosphere in the event of an emergency release of ammonia, for example, when a warhead hits on a bridge. In this case, there will be a threat of large-scale environmental pollution.

The scenario of accidental pollution of the water area of the Dnipro River is under consideration, when a part of the ammonia pipe fell from the bridge and entered the river. This may be due to the "guillotine" damaged pipes of the ammonia pipeline and its fall into the river as a result of the explosion on the bridge. In such an emergency scenario, a "point" source of pollution is "created" in the water area.

Ammonia will come out of the ammonia pipe that fell into the river in the form of a plume of bubbles. The diameter of the bubble, using the hydraulic approximation, can be calculated as follows:

$$d = \sqrt{\frac{6d_0 \cdot \sigma}{(\rho_s - \rho)g}} \quad (1)$$

where is d_0 – the diameter of the pipe; ρ_s – water density; ρ – gas density; σ – is the surface tension coefficient.

Due to the lack of necessary data in the literature, when making calculations, we take $\sigma = 72,75 \cdot 10^{-3}$ n/kg; $d_0 = 355$ mm; $\rho_s = 1000$ kg/m³; $\rho = 0,7$ g/l.

The rate of rise of a gas bubble is determined empirically as follows:

$$\omega_s = \sqrt{gr_0} \quad (2)$$

where is r_0 – the radius of the gas bubble.

The transfer of ammonia in the water and air environment is described by the following equation:

$$\frac{\partial C}{\partial t} + \frac{\partial uC}{\partial x} + \frac{\partial vC}{\partial y} + \frac{\partial wC}{\partial z} = \frac{\partial}{\partial x} \left(\mu \frac{\partial C}{\partial x} \right) + \frac{\partial}{\partial y} \left(\mu \frac{\partial C}{\partial y} \right) + \frac{\partial}{\partial z} \left(\mu \frac{\partial C}{\partial z} \right) +$$

$$+ \sum q_i(t) \delta(r - r_i)$$

where is C – the concentration of ammonia; u, v, w – components of the wind flow velocity vector; $\mu = (\mu_x, \mu_y, \mu_z)$ – coefficients of turbulent diffusion; x_i, y_i, z_i – coordinates of the ammonia emission source; q_i – emission power; $r_i = (x_i, y_i, z_i)$ – coordinates of the ammonia emission source; $\delta(r - r_i)$ – Dirac's delta function, t – time.

When using equation (3) for modeling pollution, the components of the wind speed vector are determined using the following dependences:

$$u = u_1 \left(\frac{z}{z_1} \right)^p, \mu_z = k_1 \left(\frac{z}{z_1} \right)^m, \mu_x = \mu_y = k_0 u \quad (4)$$

When using equation (3), for modeling the pollution of the river water area, the flow is considered to be directed along the X axis (the direction of the flow in the river), the uneven field of the water flow velocity is determined using dependence (5).

$$u(y) = u_{cp} (1 + k) h^k \quad (5)$$

where is h – the relative depth; u – local flow rate; u_{cp} – average flow rate; k – vertical speed parameter.

The prediction results obtained from the built model and the developed computer code are shown below.

Figures 1, 2 show the zone of water pollution for different moments of time. Isolines of ammonia concentration (kg/m^3), for better perception, are shown in the XOY section, i.e., in the horizontal plane. Note that the value $z = 0$ corresponds to the bottom of the river. The dimensions of the area shown in the drawings: $350 \text{ m} \times 250 \text{ m}$.

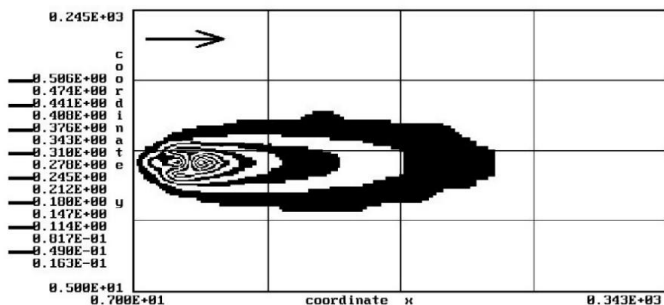

Figure 1 – Water pollution zone on a depth of 28 m, $t = 69 \text{ s}$

Figure 2 shows the zone of water pollution on a different depth – 0,6 m, that is near the free surface.

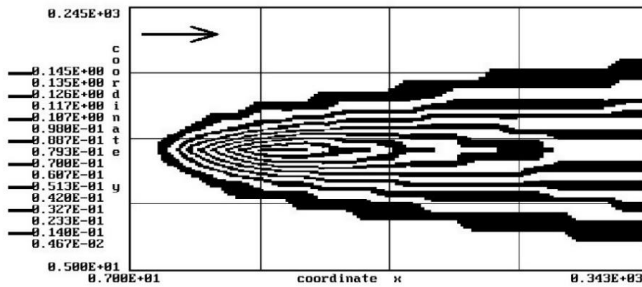

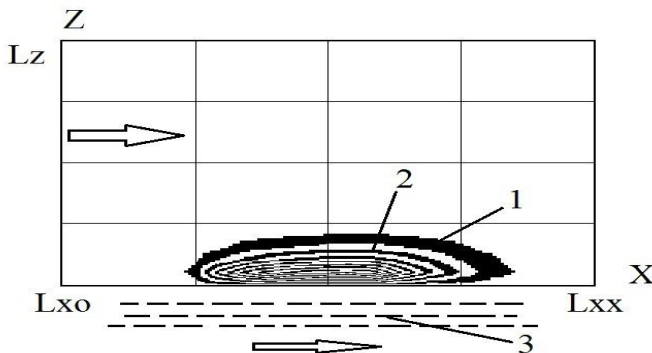
Figure 2 – Water pollution zone on a depth of 0,6 m, $t = 212$ s

Figure 3 – Zone of atmospheric air pollution on a height of 2 m above the water area, $t = 4,2$ min (evaporation of ammonia from the water area)

From fig 3, we see that over time, a contamination zone forms near the free surface. From this zone, ammonia begins to enter the atmosphere.

Next, on fig. 4, the zone of atmospheric air pollution is shown in the section $y = 360$ m. The values of the parameters in this figure are as follows: $L_z = 60$ m; $L_{x0} = 110$ m; $L_{xx} = 320$ m. The arrow from the bottom in the figure shows the direction of the current in the river.

1 – $C = 5$ g/m³; 2 – $C = 13$ g/m³; 3 – water area of the river

Figure 4 – Zone of atmospheric air pollution on a height above the water area, $t = 4,7$ min (evaporation of ammonia from the water area)

From fig 4 we see that a pollution zone is formed above the free surface in the form of a cloud that rises above the water area of the river. The pollution zone is very intense.

ЛІТЕРАТУРА

1. Amelina L.V, Beliaiev N.N., Berlov O.V, Cherednychenko L.A. Risk assessment with the use of the Monte–Carlo. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. Лазаряна «Наука та прогрес транспорту». Дніпро, 2019. № 6(84). С. 16–26.

Язвінська Д.І.,
студентка

Вінницького технічного фахового коледжу

НАЙБІЛЬШ ПОПУЛЯРНІ НАПРЯМКИ ІТ ПРОФЕСІЙ В УКРАЇНІ

ІТ-спеціальності залишаються одними з найбільш затребуваними та високооплачуваних професій, тай навряд чи найближче десятиліття ситуація зміниться. Але все-таки варто розуміти, що сфера ІТ поєднує десятки різних спеціальностей. Одні з них передбачають велику зарплату, інші більш ніж скромну.

Також важливо сказати, що не кожен ІТ-фахівець швидко знайде роботу – багато напрямків вже перенасичені, і пов'язувати з ними своє життя навряд чи варто. Тому краще розглянути такі спеціальності, як: фахівець з інформаційної безпеки, системний аналітик, розробник мобільних додатків та адміністратор баз даних. Перелік професій було визначено за допомогою онлайн ресурсів – сайтів пошуку роботи, де до уваги бралися кількість вакансій, середня заробітна плата та співвідношення вакансій/резюме.

У підсумку з проведеної роботи, найпопулярнішими стали декілька напрямків, про які буде йти мова нижче.

Першою з усіх спеціальностей буде фахівець з інформаційної безпеки. Кількість онлайн злочинів щороку зростає. Світова статистика кіберзлочинності зросла на 600%. Спеціаліст з інформаційної безпеки займається профілактикою та запобіганням незаконному проникненню в комп'ютерні системи, витоку даних та крадіжки комерційних даних. Тому немає необхідності пояснювати, що попит на професіоналів у цій сфері стрімко зростає.

Фахівці можуть працювати у державних структурах, великих корпоративних компаніях, науково-дослідних центрах, організаціях. Крім відмінного знання своїх компетенцій, обов'язково знадобиться англійська мова та мова країни, в якій ви будете працювати. Для виконання цих завдань необхідно на високому рівні володіти програмуванням і мати уважність, щоб дуже вдумливо працювати з кодом. Працівник на такій посаді повинен мати аналітичний склад розуму, вміння прораховувати потенційні ризики та загрози.

Наступною спеціальністю буде системний аналітик. Особливо в кризові та посткризові періоди, а на європейському та українському ринках зараз криз достатньо, а особливо після пандемії і внаслідок повномасштабного вторгнення. Системний і бізнес-аналітик займається подоланням кризових наслідків для компаній.

Завдання системного аналітика – це знаходження оптимальних рішень для поточних завдань компанії, оцінити можливі ризики та знизити вплив зовнішніх факторів. Все це можна вирішити, ґрунтуючись виключно на базі існуючої інформації, причому тої, що є у відкритому доступі та отримана абсолютно легально. Робота системного аналітика часто пов'язана з програмуванням та базами даних. Вони можуть створюватися на будь-яких платформах, тому сфера компетенцій фахівця має включати різні інструменти та технології.

Також у наш час дуже популярною професією є розробник мобільних додатків.

Ринок мобільних додатків – це один із тих, кому пандемія принесла на кризу, а стрімке зростання. А з ним і сильну потребу у кваліфікованих спеціалістах, які створюють мобільні додатки. Але їх сфера застосування не обмежується лише програмами для смартфонів та планшетів. Це також інтернет речей або системи «розумного будинку», фітнес-годинники чи програмне забезпечення наукового обладнання та дослідницькі системи для різних гаджетів. Загалом їх сфера діяльності максимально широка, але вимоги достатньо високі.

Розробник має уміти прочитати код, написаний іншим фахівцем, вміти його виправити та доопрацювати, також він може написати технічну документацію під програму. А ще важливо знати англійську мову.

Працювати можна у компаніях, які спеціалізуються на розробці мобільних додатків, або у великих корпораціях. На сьогоднішній день практично всі світові бренди мають власні мобільні програми, і щоб уникнути витоку даних займаються ними самостійно. Це також банки, страхові компанії, косметичні бренди та навіть супермаркети. Мобільний додаток – це підвищення лояльності клієнта, і це розуміють компанії. Тому до створення власних програм вже вдається середній, а часом і дрібний бізнес. Ще один напрямок діяльності – фріланс або створення власної компанії.

Висновком до проведеного дослідження, використовуючи певні джерела, можу сказати, що при бажанні в майбутньому працювати по спеціальності, потрібно вибирати саме напрям, який доступний та зрозумілий саме для вас, та який буде актуальний у найближчому майбутньому та й надалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. <https://kudapostupat.ua/nazvaly-top-5-it-spetsialnostej-na-iaki-bude-maksymalnyj-popyt-u-2022-rotsi/>
2. <https://dotli.com.ua/yaki-it-profesi%D1%97-populyarni-v-ukra%D1%97ni/>
3. <https://logikaschool.com/top10itprofessions>
4. <https://www.work.ua/>
5. <https://naurok.com.ua/ekzistenciyna-psihologiya-171691.html>

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Данілішин І.В.,

Сумський державний університет,

Данілішин О.В.,

Сумський державний університет.

Науковий керівник - Пасинков В.М.,

кандидат фізико-математичних наук,

доцент НМетАУ кафедри прикладної математики та

обчислювальної техніки.

ELEMENTS OF ST MATHEMATICS AND ST PROGRAMMING.

Introduction: There is a need to develop an instrumental mathematical base for new technologies. The task of the work is to develop new approaches for this through the introduction of new concepts and methods.

St - elements

Definition 1. The set of elements $\{a\} = (a_1, a_2, \dots, a_n)$ at one point x of space X we shall call St – element, and such a point in space is called capacity of the St – element. We shall denote $St_x^{\{a\}}$.

Definition 2. An ordered set of elements at one point in space is called an ordered St – element. It is possible to $St_x^{\{a\}}$ correspond to the set of elements $\{a\}$, and to the ordered St - element - a vector, a matrix, a tensor, a directed segment in the case when the totality of elements is understood as a set of elements in a segment.

It is allowed to add St – elements: $St_x^{\{a\}} + St_x^{\{b\}} = St_x^{\{a\} \cup \{b\}}$.

Self-capacity

Definition 3. The self-capacity A of the first type is the capacity containing itself as an element. Denote $S_1 f A$.

Definition 4. The self-capacity of the second type is the capacity that contains the program that allows it to be generated. Let's denote $S_2 f A$. An example of self-capacity of the first type is a self-set containing itself. An example of self-capacity of the second type is a living organism, since it contains a program: DNA, RNA.

Definition 5. Partial self-capacity of the third type is called self-capacity, which contains itself in part or contains a program that allows it to be generated partially. Let us denote $S_3 f$.

Connection of St – elements with self-capacities.

For example, $S f_g^{\{R\}}$ is the self-capacity of the second type if $g\{R\}$ it is a program capable of generating $\{R\}$.

Consider a third type of self-capacity. For example, based on $St_x^{\{a\}}$, where $\{a\} = (a_1, a_2, \dots, a_n)$, i.e. n - elements at one point, it is possible to consider the self-capacity S_{3f} with m elements and from $\{a\}$, at $m < n$, which is formed by the form:

$$w_{mn} = (m, (n, 1)) \quad (1)$$

that is, only m elements are located in the structure $St_x^{\{a\}}$.

Self-capacities of the third type can be formed for any other structure, not necessarily St , only through the obligatory reduction in the number of elements in the structure. In particular, using the form

$$w_{m_1 \dots m_n} = (m_1, (m_2, (\dots (m_n, 1) \dots))) \quad (2)$$

Structures more complex than S_{3f} can be introduced.

Mathematics itself

Consider first the arithmetic of St :

1. Simultaneous addition of a set of elements $\{a\} = (a_1, a_2, \dots, a_n)$ are realized by $St_x^{\{a+\}}$.

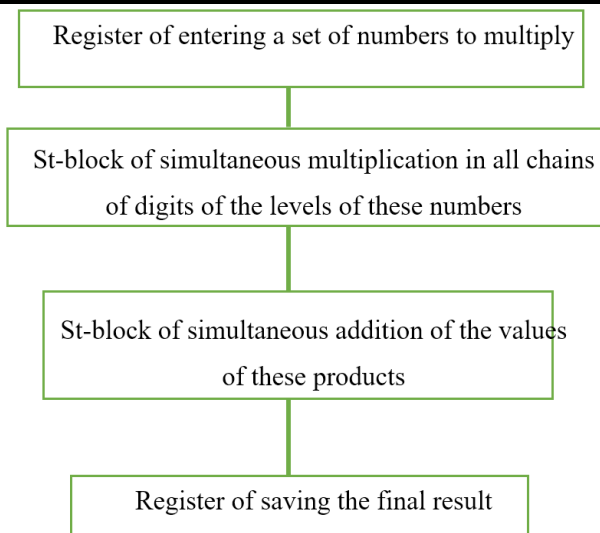
2. By analogy, for simultaneous multiplication: $St_x^{\{a*\}}$, namely: enter the notation of the set B with elements, for any, without repetitions

$b_{i_1 i_2 \dots i_n} = (St_x^{\{a_{1i_1}^*, a_{2i_2}^*, \dots, a_{ni_n}^*\}})_R$ for any $i_k \{i_1, i_2, \dots, i_n\}$, $R = \{St^{\{i_1 + i_2 + \dots + i_n\}}\}$, R is the index of the lower discharge (we choose an index on the scale of discharges):

index	discharge
n	n
$\dots$	$\dots$
1	1
$,$	0
-1	1st digit to the right of the point
-2	2nd digit to the right of the point
$\dots$	$\dots$

Then $St_x^{\{B+\}}$ gives the final result of simultaneous multiplication. Any system of calculus can be chosen, in particular binary. The simplest functional scheme of the assumed arithmetic-logical device for St -multiplication:

Register of entering a set of numbers to multiply

1. Similarly for simultaneous execution of various operations: $St_x^{\{aq\}}$, where $\{q\} = (q_1, q_2, \dots, q_n)$. q_i an operation, $i = 1, \dots, n$.
2. Similarly, for the simultaneous execution of various operators: $St_x^{\{Fa\}}$, where $\{F\} = (F_1, F_2, \dots, F_n)$. F_i is an operator, $i = 1, \dots, n$.
3. The arithmetic itself for self-capacities will be similar: addition - $S_1 f^{\{a+\}}$, (or $S_3 f_x^{\{a+\}}$ for the third type), multiplication $S_1 f^{\{a*\}}$, $(S_3 f_x^{\{a*\}})$.
4. Similarly with different operations: $S_1 f^{\{aq\}}$, $(S_3 f_x^{\{aq\}})$, and with different operators: $S_1 f^{\{Fa\}}$, $(S_3 f_x^{\{Fa\}})$.

Operator itself.

Definition: An operator that transforms $St_x^{\{a\}}$ into any $S_{i/x} f^{\{b\}} = 2, 3$; where $\{b\} \subset \{a\}$; is the operator itself.

Example. The operator includes the set itself.

Lim-itself.

1. Lim St

For example, the double limit $\lim_{\substack{x \rightarrow a_1 \\ y \rightarrow a_2}} G(x, y)$ corresponds to $St_{(a_1 a_2)}^{\{G(x, y)\}}$:

Similarly for itself limit with n variables.

In the case of lim-itself, for example, for m variables, it is sufficient to use the form (1) of lim St, for n variables ($n > m$). Similarly, for integrals of variables m (for example, a double integral over a rectangular region, through a double lim).

The sequence of actions you can "collapse" into an ordered St element, and then translate it, for example, to $S_3 f$ capacity. As an example, you can take the receipt $\frac{\partial^2 u}{\partial x^2}$. Here is the sequence of steps 1) $\frac{\partial u}{\partial x} \rightarrow 2) \frac{\partial}{\partial x} \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)$. "collapses" into ordered $St_x \left\{ \frac{\partial u}{\partial x}, \frac{\partial}{\partial x} \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right) \right\}$, ones that can be translated into the corresponding $S_1 f$. The differential operator $St_x \left\{ \frac{\partial}{\partial x}, \frac{\partial}{\partial x} \left(\frac{\partial}{\partial x} \right) \right\}$ itself is also interesting.

Remark. We can consider the concept of St - element as St_B^A , where A fits in capacity B. Then St_B^B it will mean $S_1 f$ B. Then St_B^B it would mean $S_1 f$ B. In particular, it allows you to determine the self-energy of DNA through St_{DNA}^{DNA} , St_Q^Q - self-energy Q.

About St and $S_3 f$ programming

The ideology of St and S_3 can be used for programming. Here are some of the St programming operators.

1. Simultaneous assignment of the constants $\{p\} = (p_1, p_2, \dots, p_n)$ to the variables $\{a\} = (a_1, a_2, \dots, a_n)$. Implemented through $St_x^{\{\{a\}:\{p\}\}}$.
2. Simultaneous check the set of conditions $\{f\} = (f_1, f_2, \dots, f_n)$ for a set of expressions $\{B\} = (B_1, B_2, \dots, B_n)$. It is implemented through $St_x^{IF\{\{B\}\{f\}\} \text{ then } Q}$ where Q can be any.
3. Similarly for loop operators and others.

$S_3 f$ – software operators will differ only in that aggregates $\{a\}, \{p\}, \{B\}, \{f\}$ will be formed from corresponding St program operators in form (1) for more complex operators in form (2).

Quite interesting is the OS (operating system), the principles and modes of operation of the computer for this programming. But this is already the material of the next articles.

Conclusions: New concepts and new processing methods of information based on them and new software operators were introduced. Further development is associated with changing the structure of the arithmetic-logical device, the corresponding software and application for new technologies, in the light of the new approach.

REFERENCES:

1. Kantor G.(1914) Fundamentals of the general doctrine of diversity. *New ideas in mathematics*, 6 (in Russian).

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Олександр Сергійович Дяковський,
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри публічного права
Державного податкового Університету
<https://orcid.org/0000-0003-3412-9278>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

В сучасному інформаційному суспільстві можна спостерігати збільшення обсягів обробки інформації, що вказує про необхідність дотримання законодавства у сфері персональних даних. Спеціальний закон у даній сфері визначає межі використання персональних даних, закріплює загальні та спеціальні вимоги до обробки персональних даних, права суб'єктів персональних даних та інші положення з метою врегулювання суспільних відносин у даній сфері.

Захист даних завжди був та залишається об'єктом підвищеної уваги юристів. Сучасні дослідники приділяють значну увагу проблемним питанням захисту персональних даних серед них варто відзначити наступних: Бринцев О.В., Городиський І.М. Сухорильський П. та інші. Кожен із них зробив значний внесок у вивчення даного питання, але проблема захисту персональних даних потребує подальшого опрацювання.

Варто зазначити, що реалізація прав залежить від законодавчо закріпленої норми тому якщо національний закон передбачає можливість вчинення дії відповідний ризик вчинення або не вчинення залежить від суб'єкта котрий здійснює дану дію особисто так і через відповідні органи державної влади.

Суб'єкт персональних даних серед іншого має право: пред'являти вмотивовану вимогу володільцю персональних даних із запереченням проти обробки своїх персональних даних, пред'являти вмотивовану вимогу щодо зміни або знищення своїх персональних даних будь-яким володільцем та розпорядником персональних даних, якщо ці дані обробляються незаконно чи є недостовірними, звертатися із скаргами на обробку своїх персональних даних до Уповноваженого або до суду, а також видалення або знищення персональних даних можливо у відповідності до ст. 15 Закону України «Про захист персональних даних» на підставі судового рішення котре набрало законної сили в частині видалення або знищення персональних даних [1].

З системного аналізу вказаної вище ст. 15 Закону ми можемо спостерігати формулювання судового рішення, що означає умови застосування судочинства та судового процесу, оскільки судовий процес характеризується наявністю стадій: відкриття провадження (спрощеного чи загального), призначення справи та розгляд по суті, дослідження доказів, судові дебати та прийняття судового рішення. Таким чином прийняття рішення є завершальною стадією судового процесу, що вказує про наявність необхідного часу для розгляду справи.

Також умовою видалення або знищення персональних даних є набрання законної сили даного судового рішення, що також вказує про необхідність часу для його набрання, що складає 30 днів, або розгляду відповідної апеляційної скарги та прийняття рішення щодо даної скарги.

В свою чергу за період розгляду судових спорів в частині видалення або знищення персональних даних для суб'єкта персональних даних відносно якого відбуваються судові спори можуть наставати негативні наслідки тому реалізація права на забуття може зменшити наявність порушених прав та судових спорів.

Проте чинний Закон України «Про захист персональних даних» не передбачає правової концепції на забуття персональних даних, що вказує про необхідність внесення відповідних змін до національного законодавства в даній частині.

Право на забуття (право бути забутим, англ. right to be forgotten) — право людини, що дозволяє їй вимагати за певних умов видалення своїх особових даних із загального доступу через пошукові системи, тобто посилань на ті дані, які, на її думку, можуть завдати їй шкоди [6].

Варто також погодитися із позицією Сухорильського П., що право бути забутим передбачає можливість особи вимагати у певних обставинах знищення даних про неї, передусім у мережах інтернет – ресурсів. Зазначене право також відоме під назвами «право на забуття», «право на стирання», «право забувати» тощо [5, с. 91].

В той час Європейський суд з прав людини при здійсненні правосуддя та розгляді справ підтвердив наявність права на забуття, зокрема це підтверджується рішенням суду в справі № 57292/16 HURBAIN v. Belgium котра розглядалась щодо заявника – власника щоденної газети «Le Soir», яким його зобов'язали знеособити дані статті в електронному архіві із згадкою повного імені водія, який у 1994 році був притягнутий до відповідальності за ДТП, у результаті якої потерпілий загинув. Таке рішення було обґрунтовано правом особи на забуття [3].

Поряд з цим право на забуття закріплене ст. 17 Регламенту Європейського парламенту і ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) [2].

Варто зазначити, що держава Україна вживає відповідні заходи направлені на здійснення євроінтеграції котра розпочалася із підписання Угоди про асоціацію та подання відповідної заявки на вступ до Європейського союзу, що була подана після 24 лютого 2022 року. На сьогоднішній день відбувається подальша реалізація процедури направлена на отримання членства до Європейського союзу, що буде впливати на національне законодавство нашої держави.

Даної позиції дотримується Бринцев О.В. котрий зазначив, що потреба у приведенні законодавства з питань захисту персональних даних до європейських вимог обумовлена також Угодою про асоціацію між Україною та Європейським союзом [4, с. 45].

Таким чином як висновок слід зазначити, що національне законодавство не передбачає правової концепції на забуття персональних даних, що вказує про необхідність внесення відповідних змін до Закону України «Про захист персональних даних». Внесення змін також зумовлено інтеграцією держави України до Європейського Союзу також буде впливати на регулювання законодавства у сфері захисту персональних даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про захист персональних даних : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення 22.01.2023).
2. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних): Регламент Європейського парламенту і Ради від 27 квітня 2016 року № 2016/679 Законодавство Європейського союзу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#n207 (дата звернення 22.01.2023).
3. Case of Hurbain v. Belgium (Requête no 57292/16) 22 juin 2021/ European Court of Human Rights HUDOC [Ukrainian Translation] summary by the Supreme Court of Ukraine URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-210467>.
4. Бринцев О.В. Актуальні проблеми захисту персональних даних в Україні. Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН. 2021 № 5. С. 45.
5. Сухорильський П. Право бути забутим у правовій системі Європейського Союзу: реалії, проблеми та перспективи. Наука міжнародного права на рубежі століть. Тенденції розвитку та трансформації : спеціальне видання наукових статей / за наук. ред. В. Репецького. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. С. 90–101.
6. Право на забуття. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.